

H.F. Kohlbrugge

Leerrede over Romeinen 7 vers 14

"Zo iemand wil Deszelfs wil doen, die zal van deze leer bekennen, of zij uit God is, dan of Ik van Mijzelven spreek." Joh 7.17 Door de gehele Heilige Schrift heen wordt door de Evangelieprediking van Gods wet in haar onwrikbaarheid bevestigd. In het Nieuwe Verbond is haar openbaarmaking evenwel zo veel te geestelijker, omdat de schaduwen verdwenen zijn, en het tegenbeeld en het wezen van hetgeen er te doen was, zonder het deksel van Mozes, er nu bij staan. Dat de wet heilig is, en rechtvaardig, en goed, dat wordt thans eerst recht openbaar, nadat Hij, die de wet op Sinai gegeven had, haar ook zelf vervulde, en daardoor de Zijnen vrijmaakte van de wet. Rom. 7.6 En toch laat Christus ook nu onder het Nieuwe Verbond de wet prediken, en in haar volle geestelijkheid onthullen: opdat, nadat Hij is gekomen en gepredikt, er niemand zij, die op de dag des oordeels iets heeft, om zichzelf te verontschuldigen. En met betrekking hiertoe staat er geschreven: "Hoe zullen wij ontvlieden, indien wij op zo grote zaligheid geen acht nemen?" Hebr 2.3 12.25 en wederom: "Heden, indien gij Zijn stem horen zult, zo verhardt uw harten niet!" Hebr 3.7,8 en wederom: "Jeruzalem! Jeruzalem! gij, die de profeten doodt, hoe menigmaal heb Ik uw kinderen willen bijeenvergaderen, en gij hebt niet gewild!" Matth. 23.37,38 Opdat allen praatchristenen en vromen huichelaars met hun farizeese trots, als waren zij iets meer dan anderen in het Koninkrijk van God, of als maakten zij zich met hun deugdelijkheden bij Christus verdienstelijk, de mond gestopt wordt, zoals ook de mond van alle vlees; en opdat de hoge heiligen, die op hun werken roemen, te schande gemaakt worden, omdat zij zeggen, dat zij niet op hun werken roemen. Tegen hen heet het: "Voorwaar zeg Ik u: voor zoveel gij dit een van deze minsten niet gedaan hebt, zo hebt gij het Mij ook niet gedaan"; en deze zullen gaan in de eeuwige pijn. Matth 25.40,45 en: "Strijdt, om in te gaan door de enge poort, want velen, zeg Ik u, zullen zoeken in te gaan, en zullen niet kunnen" Luk 13.24 Het is de brief van de apostel Jakobus, die dezulken voornamelijk aantast. Opdat aan dezen en dien de bedekselen van schande en het mom van godzaligheid van het gezicht geworpen wordt, die terwijl hij, ja, naar waarheid beweert: "De Christen is niet meer onder de wet, maar onder de genade, en heeft een eeuwige vrijheid van de wet en een volmaakte gerechtigheid en heiligheid in Christus", met stijven nek en vermetel en brooddronken, zijn grond makende van zijn weg en van de leer der eeuwige verkiezing, daarop los zondigt, en, als had hij geen kwaad gedaan, naar het vlees wandelt in zijn onreine lust, of

die de schuld werpt op zijn oude mens, of op zijn onmacht, of op God, of op de wet, of op zijn boos hart, of op zijn lichaam, of op de duivel, of op zijn naaste, of op de noodzakelijkheid, of op zijn diep bederf, en van de genade en van de lieve Heere Christus een pijnstillend middel maakt, om de ogenblikkelijk ontwaakte consciëntie tot gerustheid te brengen, in plaats van te belijden: "Ik, ik, ik heb tegen U alleen gezondigd, en gedaan dat kwaad is voor Uw ogen, en veroordeel mijzelf"; of die, zich zijner eeuwige verkiezing beroemende, de wedergeboorte, de in woning des Heiligen Geestes en de verrijzenis des vlees loochent, of die het geschreven woord veracht, en onder hetzelfde de hals niet krommende, het wringt en draait zoals hij het gaarne had, daar men zou beven en rillen voor Gods woord, en de heiligheid van 's Heeren wet en de gerechtigheid van God ten koste van en met veroordeling van zichzelf erkennen, met de klacht eens verbrokenen geestes: "Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen van het lichaam dezes doods?" dankende nochtans God door Jezus Christus onze Heere; of die, terwijl hij muggen uitzuigt en kamelen opslikt, verloochenende Christus om een handvol genieting des ongeloofs, die heiliging niet najaagt, zonder welke niemand de Heere zien zal; zoals geschreven staat in de 50ste Psalm [Inhoud van deze Psalm in de eerste Gereformeerde bijbel, gedrukt bij Jan Canin te Dordt 1571 : *Een Prophetie van der gemeyner vercondinge des Rycx Christi, ende van der afsettingen des wets met alle haer offeren ende Godsdiensten; ende zyn hier treffelicke vermaningen en dreigingen, dat wy met achterstel des wets en haerder gerechtigheit, de barmherticheyt ons in Christo bewesen begrypen.*] "Maar tot de goddeloze zegt God: wat hebt gij Mijn inzettingen te vertellen, en neemt Mijn Verbond in uw mond, daar gij toch de kastijding haat, en Mijn woorden achter u heen werpt; als gij een dief ziet, zo loopt gij met hem, en uw deel is met de overspelers, uw mond slaat gij in het kwade, en uw tong koppelt bedrog. Gij zit, gij spreekt tegen uw broeder, en tegen de zoon uwer moeder geeft gij lastering uit. Deze dingen doet gij, en Ik zwijg; gij meent ten enenmale, dat Ik ben gelijk gij? Ik zal u straffen, en zal het u stuk voor stuk voor ogen leggen. Verstaat dit toch, gij vergeters van God, opdat Ik niet verscheure, zo dat niemand redden zal. Wie dankoffert, die eert Mij, en dat is de weg, dat Ik hem het heil van God doe zien". Daarom heet het: "Dwaalt niet, God laat zich niet bespotten; zo wat de mens zaait, dat zal hij ook maaien. Wie in zijn zelfs vlees zaait, die zal van het vlees verderf maaien". "Vermaant elkaar alle dagen, zolang het heden genaamd wordt, opdat niet iemand uit u verhard wordt door bedrog der zonde". Heb 3.13 "Dat niet iemand zij een hoereerder of een onheilige, gelijk Ezau, die om een spijs het recht van zijn eerstgeboorte weggaf, want hij vond daarna geen plaats des berouws, hoewel hij haar met tranen zocht". Heb 12.14-17 2Co 7.1 2Pe 3.11 Tit 1.10-16 "Want indien die, die door de kennis onzes Heeren en Zaligmakers Jezus Christus de besmettingen der wereld ontvloten zijn, in dezelve weer ingewikkeld en van dezelve overwonnen worden, zo is met hen het laatste erger geworden dan het eerste". 2Pe 2.20 Heb 3.12 1Co 10.9 Heb 6.4-7, 10.26,27 Opdat er tegen allen, die zich laten aanstaan als waren zij Christenen, omdat zij gedoopt zijn en tot lidmaten aangenomen, of omdat zij ten avondmaal gaan, en het hunne opofferen, opdat het Koninkrijk van God uitgebreid wordt, en die zich also op Gods liefde verlaten, met hun bekering van de grove tot de fijne wereld, van de duivel tot zeven duivels, van de wellust tot de kloosterheiligheid, van de dansbodem tot de trappen van de predikstoel en tot de wereld van traktaten, beoefeningsleringen, moraalstelsels, overdenkende Christelijkheid en allerlei eigenwillige geestelijkheid, of van het liberalisme tot de mis, tot het antichristendom van het westelijk Europa, of tot

des Heeren oude altaren, maar waarop men zijn eigen zonnebeelden heeft opgericht,] het getuigenis afgelegd wordt, dat zij naakt zijn (dat zij Christus niet hebben aangetrokken) en bij al hun Christelijke werkzaamheid en liefde dood in zonden en vervreemd van het leven van de Geest uit God in Christus Jezus. 1Co 13.1-8 1Jo 3.9 En opdat dezulken onder hen, die onder het zegel der verkiezing liggen, uit dit hun paradijs van Christelijk doen en laten en (geest)drijfverij, en een vermeend het goed te hebben en er wel bij te staan, worden uitgedreven, en van de zandgrond van hun eigen lopen en willen af en naar de Rotsteen Christus gejaagd worden. Ga. 3.19,24 Ro 3.20 2Co 3.6 Daarom heet het: "Waakt op, gij die slaapt, en staat op uit de doden, en de Christus zal over u lichten!" Eph 5.14 "Onderzoek uzelf, of gij in de gelove zijt, beproeft uzelf." 2Co 13.5 "Wie de Geest van Christus niet heeft, die is de Zijne niet." Ro 8.5 En hier is de wet een woord van macht, hetwelk doodt, maar de Geest maakt levend. Opdat een arme zondaar, die zijn zonden met een treurend gemoed erkent, zijn onmacht recht levendig gevoelt Ro 7.5 En opdat hij, terwijl het tot hem heet: "Bekeer u, en geloof het Evangelie, laat u met God verzoenen", aan het bidden komt: "Bekeer Gij mij, zo zal ik bekeerd zijn! leer Gij mij wat geloven is, wees mij genadig en ontferm U mijner, geef mij handen, dat ik het aanneemt, om Gij in mij, dan heb ik U! hier hebt Gij mij, leer mij Uw welbehagen, o God!" En hier is het een woord, dat de hoogten terneer drukt, en Gods genade verheft. Opdat de verootmoedigde ziel haar zaligheid geheel en al in de handen des barmhartigen Gods en Zaligmakers overgeeft. En hier wordt zij, wanneer het heet: "Werkt uws zelfs zaligheid (zowel als elkanders) met vrezen en beven", zo teder en liefelijk getroost met hetgeen er volgt: "want het is God, die in u werkt beide het willen en doen naar het welbehagen". En opdat een aangevochtene en menigvuldig geplaagde ziel in Christus zich verbergt, om door Hem en in zijn macht bewaard te worden door het geloof tot de zaligheid, terwijl het tot haar heet: "Volhardt in het goede. Wie volhardt tot het einde, die zal zalig worden" Eindelijk: de wet wordt gepredikt, opdat wij allen, voor zoveel wij in een Geest: "Abba!" roepen, geheel vervuld worden met dankzegging en aanbidding, terwijl wij het inzien en het ondervinden, hoe Christus, Die het einde der wet is (tot rechtvaardigheid een ieder, die gelooft), de wet zelf heeft vervuld, en ook als zodanig het recht der wet in ons vervult. Ro 8.4 En dat, terwijl wij in onszelf hoe langer hoe meer zonde en ellende gewaarworden, en onszelf aanklagen als verdervers van onze jeugd af aan, desniettegenstaande de Vader ons in Christus Jezus, Zijn Zoon, voor Zijn lieve dierbare kinderen houdt, en ons in Hem aanziet als geheel en al rechtvaardig, heilig, rein en volkomen, zonder vlek of rimpel, zÛ aanziet, als hadden wij nooit enige zonden gedaan of gehad (voor zoveel wij zulke weldaad met een gelovig hart aannemen). En zo zegge dan een ieder der onzen vrijmoedig, uit kracht van de waarheid Gods en van het getuigenis des Heiligen Geestes in ons: "Ik ben heilig en rechtvaardig", ofschoon ons geweten ons aanklaagt, dat wij zonder ophouden tot alle boosheid geneigd zijn. Dit laatste klinkt menigeen vreemd in de oren, want hij mocht gaarne heilig en vroom zijn, en iets van die heiligheid in zich gewaarworden, dan kon hij, zoals hij meent, het weten, of hij deel aan Christus had. Dewijl hij echter zo vele zonden in zich blijft zien, gelooft hij de Heiland van arme zondaren te onrein en te onwaardig en te vleselijk, en te veel onder de zonde verkocht te zijn, dan dat de heilige en rechtvaardige God met Zijn grote genade tot zulk enen ellendige zich zou neerlaat, of hij vreest, dat hij nog eens de hel weer in de kaken zal vallen. Er zijn er zodanigen, die dag aan dag in de waan verkeren, dat zij toch hun zandkorrels dienden bij elkaar te

dragen, om de berg hunner heiligheid hoog op te tassen, maar de ene dag voor, de andere na blaast de stormvraag der zonden deze zandkorrels weer weg, en dan zitten zij in een hoek, en wenen, (en beginnen van voren weer aan, en geven het niet op, of het hun mocht gelukken). En zodanigen zijn de meesten onzer, want de eigengerechtigheid zit diep, zeer diep, en de oude monnik weet van geen sterven, zolang als wij leven. Daarom hebben wij ons voorgesteld, onder de leiding van de Geest van God, die de harten en nieren beproeft, in alle oprechtheid te beschouwen: het bestaan van de door het bloed van Christus gerechtvaardigde en geheiligde, en van alle zonden afgewassen Christen.

"Want wij weten, dat de wet geestelijk is: maar ik ben vleeselijk, verkocht onder de zonde." Wanneer wij op het verband van dit Vers met de voorafgaande acht geven, dan is het volgende daaruit duidelijk. Wij moeten eens voor altoos \hat{U} f door verdienste \hat{U} f door genade leven, door de gehele wet of geheel door Christus; wij moeten het geheel met onze vroomheid en werken of geheel met Christus houden; onder wie wij staan, diens eigendom zijn wij geheel; het betaamt ons, dat wij de ene of de andere toebehoren, anders zijn wij ontrouw. Houdt een echtgenote het met een andere man, terwijl haar eigen man leeft, dan is zij een overspeelster; is haar man gestorven, dan is zij het niet, als zij een tweede man trouwt. Zo zijn wij dan ook overspelers, als wij menen, dat wij eensdeels door onze vroomheid, en in een ander opzicht door Christus zouden kunnen leven. Maar daarvoor zullen wij het houden, dat de wet ons een lijk is, hetwelk wij rechtmatig begraven hebben, en dat wij der wet ook een lijk geworden zijn, aangezien zij ons ten dood geworden is; dat wij niets meer met dezelve uit te staan of te doen hebben, nadat wij van Christus geworden zijn, die, opgewekt van de doden, ons met zich omhoog in het eeuwige leven in triomf heeft binnengebracht, en ons voor altoos van de wet vrijgemaakt en verlost heeft. Onze eerste man (de wet) was wel goed, maar wij konden niet lang bij hem huishouden, want wij leerden hem nauwelijks kennen, of hij verbood ons alles, en kondigde ons vloek en dood aan, voor zoveel wij niet een volkomen gehoorzaamheid daarstelden. Toen werd er in ons allerlei begeerte gaande naar dat alles wat ons ontzegd was. De wet strafte dit als zonde; toen werd de zonde, dit straffen niet duldende, bovenmate slim en zondigende. De wet, waarbij wij hadden kunnen leven, indien wij niet begeerd hadden, hield woord, vervloekte en verdoemde ons; daarop nam ook de zonde een begin met tegen ons te razen, woedde hevig in ons, en bediende zich toen van de eerste man, de wet, die op zichzelf goed was, om ons dood te slaan. Daar lagen wij dan dood voor de huisdeur van de wet; ziet! toen kwam er een Ander voorbij, die maakte ons levend, reinigde ons van ons bloed, en nam ons met zich mede in zijn Huis, om daarin eeuwig te wonen. Zo zijn wij nu met een andere Man in echt gekomen, die ons niets weigert, maar alles geeft; en wat van de vorige man was, hetzij dan vroomheid of heiligheid of wat er ook tot de wet behoort, kunnen wij thans even zo min gebruiken als volwassenen hun kinderschoenen. Desniettemin blijft de vorige man op zichzelf goed, en hij had er recht toe, dat hij ons alle begeerte ontzei, dewijl onze eerst-ouders ons onder die voorwaarde, waarmee wij, evenals zij, getoond hebben in te stemmen, hadden uitgehuwelijkt. Maar noch wij, noch onze eerst-ouders zijn deze voorwaarde nagekomen. De zonde kwam er tussen, en zegt Paulus nu verder, "de zonde, opdat zij openbaar zou worden, hoe zij zonde is, heeft

zij mij door het goede de dood gewerkt, opdat de zonde bovenmate zondigende werd door het gebod". En hierop laat hij volgen: "Want wij weten, dat de wet geestelijk is, maar ik ben vleeselijk, verkocht onder de zonde". Deze drie gezegden. I. Want wij weten, dat de wet geestelijk is, II. Maar ik ben vleeselijk, III. Verkocht onder de zonde, leveren vanzelf aan onze aandacht even zoveel rustpunten op. LEERREDE OVER ROMEINEN 7:14 - paragraaf I Want wij weten, dat de wet geestelijk is Zo spreekt de apostel; en hiermede doet hij het destemeer uitkomen, hoe de zonde bovenmate zondigende wordt door het Gebod. Want de wet handhaaft niet alleen de uiterlijke letter, maar staat ook, zonder toegeven, op elke tittel en jota, zoals zij geestelijk wil begrepen en toegepast worden. Zij wil niet alleen uiterlijke werken, uiterlijke gerechtigheid en heiligheid, zoals zulks in burgerlijke handel en wandel vanzelf spreekt; zij wil niet alleen dat wij met de daad niet echtbreken, moorden en stelen; zij eist niet alleen, dat wij dit of dat niet doen of vermijden; Zij vordert niet alleen heiligheid van handen, van voeten, van ogen en van de gehele mens, ja, zij verbiedt niet alleen de begeerte, maar zij beveelt en voert het opperbevel met een ijzeren staf, en dreigt verschrikkelijk: gij zult, gij zult niet. Zij wil boven alles, dat wij uit eigen vrije wil en met eigen krachten snel en volvaardig alles zo volvoeren, als zij het een of het andere ons oplegt. Zij wil, dat wij haar gedurig naar de ogen en op de handen zien, en ons daar ijlings heen begeven, werwaarts zij haar gebiedende wenken laat gaan; dat wij alles, wat zij begeert, uit de grond des harten, met lust, volkomenheid, vriendelijkheid en liefde ten uitvoer brengen. Zij wil, dat wij God, als de levende God, hartelijk vertrouwen, in Hem geloven, Hem liefhebben, boven alles eren en vrezen, en dat wij van gansen gemoede Hem gehoorzamen uit enkel eerbied en dankbaarheid; dat wij geheel en ganselijk heilig en rechtvaardig naar verstand en wil voor Zijn aangezicht wandelen, zonder morren, zonder tegenspraak; dat wij al het boze van harte schuwen en onze naaste, en was het ook onze vijand, innig liefhebben, en kuis, eerlijk en vromelijk met hem leven. In ÈÈn woord, zij wil, dat wij zÛ heilig zijn als onze eerst-ouderen vÛÛr de val het waren, en zÛ volkomen, als onze Vader in de hemelen volkomen is! Mt. 5.48 Zo voegt het ons de wet aan te zien, en haar volkomen te houden, tot haar laatste tittel en jota toe, en dat geheel ons leven door, zonder ophouden, dag en nacht, en wij mogen er niet van afwijken, noch ter rechter-, noch ter linkerhand, en moeten op deze wijze met de wet in- en uitwendig zÛ overeenkomstig zijn, dat zij niet de minste vlek of de geringste ongelijkvormigheid met haar blanke reinheid en geestelijkheid heeft aan te wijzen. ZÛ geestelijk is de wet van de heilige, rechtvaardige en eeuwige God, Die een Geest is, die alles geestelijk wil gedaan hebben en een blijvend werk vordert, zelf gegeven, en in stenen tafelen ingegraven geworden; en Hij heeft die wet geschreven in onze harten en in ons geweten. En die ligt onder de geestelijke dood, die de wet niet geestelijk doet en in alles blijft, wat zij geestelijk wil. "Dat weten wij", zegt de apostel, "dat weten allen, die de wet weten, en wij moeten daarin leven of daaraan sterven". Maar, waartoe laat Paulus dit hier zo uitkomen, daar hij reeds van te voren gezegd had, dat de gelovigen der wet gedood zijn? Waarlijk, opdat het ons openbaar en al duidelijker gemaakt worde, dat wij tot de wet, haar werken, haar heiligheid en vroomheid niet dan ondeugende zijn, en er de handen van moeten aflaten, opdat wij, daarvan overtuigd, gedrongen worden, om onze hoop alleen op Christus te stellen, nademaal wij onvermijdelijk tot vertwijfeling komen, als wij met de wet en haar werken omgaan, Ga 3.10 1Co 16.22 dewijl de zonde, welke in ons is, daardoor bovenmate zondigende wordt, en ons geheel onder de voet werpt, hoe meer

wij geloven, haar door het Gebod te kunnen doden; ja, zij zal ons te water of in de strik des ongeloofs, der vermetelheid of der wanhoop, en naar de strop jagen, voor zoveel wij niet al onze heiligingsstelsels naar buiten en overboord werpen, opdat het schip alleen op vrije genade drijve. "Zullen wij dan niets overhouden?" Hoe, hebt gij dan wat? Gij hebt niets, en wat gij hebt is zonde, welke geduriger bovenmate zondigende wordt door het Gebod. "Zullen wij dan nietsdoen?" Gij kunt niets dan zondigen, Ro 7.18 Ro 3.12 en hoe meer het "doen", en al was het ook slechts "een luttel doen", nog wat bij u geldt, zo veel te erger maakt gij het. "Wij moeten er toch naar staan, dat wij niet zo onrein voor God verschijnen, de zonde dient toch gedood te worden, wij willen ten minste dit en dat vermijden!" Gij kunt niets willen, de zonde wordt u gedurig te machtig, en gij bezwijmt in uw krachteloosheid, Heden niet bereid, morgen nog minder bereid, de zonde zal u bedriegen; heden niet heilig, na een jaar nog onheiliger; heden onwaardig, na tien en dertig jaren nog onwaardiger. "Wat moet ik dan doen?" Werp uw heiligingskrukken weg, verre van u weg! gij komt er de berg Sion niet mee op. Ps 24 Ruk die lompen af, waarmee gij uw wonden bedekt houdt, en toon u aan Hem, die heilig en rechtvaardig is, zÛ als gij zijt! laat al het uwe los, hier aan zichzelf te wanhopen is zaligheid. Geef Gode recht en veroordeel voor God uzelf! en gij doet, wat God wil, dat gedaan worde, en wacht reikhalzende op Zijn genade, die u aangebracht is in Christus, zijn Zoon: dien toch wordt zijn gelove tot gerechtigheid gerekend, die niet werkt, maar in Hem gelooft, die de goddeloze rechtvaardigt. Ro 4.5 Hoort gij, wat de Schrift zegt? "Die" ... niet diegenen, welke in de liefde staan, niet heiligen, rechtvaardigen en vromen, neen, neen! maar "de goddeloze rechtvaardigt". O, bidt, dat de Vader van onze Heere Jezus Christus u de hand des geloofs geve, en gij zult de schat deelachtig zijn, die voor eeuwig rijk maakt, en de Zon der gerechtigheid zult gij zien doorbreken in uw harten, en in Haar stralen zult gij u verheugen en vrolijk zingen: Uw bloed en Uw gerechtigheĳn, Die zijn mijn bruidskleed, anders geen', Daarin zal 'k voor Gods troon bestaan, Als aarde en heem'len mij ontgaan. "Wij weten, dat de wet geestelijk is", zegt Paulus, en daarmee dringt en drijft hij, ja, wel hard, maar lokt toch ook zo liefelijk; drijft de ziel uit de wet, uit haar werken, uit alle middelen om heilig en vroom te worden, uit alle pogingen om de zonde uit zichzelf te doden en kwijt te worden, uit, opdat zij zo op de tederste wijze tot Christus getrokken worde, om alleen in Hem te worden gevonden, als bij een ander Man, die er alleen verstand van heeft, met wet, zonde, duivel en dood om te gaan, maar in Wiens Huis een volkomen vrijheid van wet, zonde en dood vaststaat en heerst, en louter Genade, Vrede, Blijdschap, Gerechtigheid en eeuwig Leven luisterrijk heerschappij voert. En opdat er een einde zij aan alle bedenking, spreekt Paulus van zichzelf. "Ik, ik Paulus, die tot in de derde hemel opgetrokken ben geweest, en daar onuitsprekelijke woorden gehoord heb, ik, die mij beroeme en juiche in de gerechtigheid van Christus, en tegen de hel mag invoeren: wie wil verdoemen! en die, trots alle duivelen en alle zonden, trots wet en oordeel, opspringe in mijn God en overluid mijn vergewissing uitgalme: dat niets ons kan scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Heere, en die, als zodanig, zonde, wet, wereld en mijzelf rein verstorven ben; ik deel het u mede, niet hoe ik vroeger was, neen, maar hoe ik ben: ik ben vleselijk!"

Ik ben vleselijk!" Dat is juist de oorzaak, waarom ik bij de wet niet in huis blijven, bij de wet niet leven kan, want de wet is geestelijk, maar ik ben vleselijk. Wanneer ik ook ten

halve vleeselijk, ten halve geestelijk was, wij zouden toch niet in vrede met elkaar kunnen leven, omdat ik altoos het werk der wet niet verder dan tot de helft brengen zou, en hiermede was ik nog des te minder geholpen, want het zou vergeefse arbeid wezen, waarvoor ik dan toch nog geen dank behalen zou, omdat de wet, niettegenstaande dit alles, geestelijk het oordeel zou vellen, en in alle opzichten op een volkomen werk zou blijven aanhouden. Want de wet is geheel geestelijk, en wil met een haar geestelijk gelijkvormig hart bemind, en met lust en met der daad gehoorzaamd zijn; zij wil haar werk uit geheel vrije aandrift en volkomen toegenegenheid, inwendig en uitwendig, verricht hebben, zoals zij geestelijk is en geestelijk over ons doen uitspraak doet. Ik ben daarentegen geheel, met mijn gehele mens, met lijf en ziel, met vernuft en wil, met al mijn zinnen en leden vleeselijk, zoals ik inwendig en uitwendig leve, geheel uit vlees geboren, uit zondig zaad geteeld, en in zonden ontvangen; vandaar is het gedichtsel en het trachten van mijn hart boos van mijn jeugd aan, en het houdt niet op; vandaar ben ik een onreine uit onreinen, en is de bodem mijns harten enkel zonde, ja alles, wat in en aan mij zich roert en beweegt, te gelijk met al mijn krachten, begeerten, lusten, neigingen, mijn geheel bestaan is zonde, en alle indrukken, die ik van buiten af in mij ontvang, worden tot zonde, of de zonde gaat en hangt en kleeft er zich aan vast. Zo zijn ook al mijne gewaande gerechtigheden een met bloed bezoedeld, wegwerpelijk stuk doek, en er woont in mij niets goeds, neen, maar alle werken des vleses doorkruisen zich in mij, en ik doe, wat ik ook doe, of laat, wat ik ook laat, ik zondig en ben vleeselijk, en wanneer ik het ook niet wil, dan zondig ik toch, en wanneer ik het ook nog zozeer hate, dan zondig ik evenwel, zo leeft, en woont, en roert zich, en werkt in mij de zonde, en kleeft het boze mij overal aan. "Ik ben vleeselijk". Merkt op hetgeen wij lezen. Paulus, deze Brief schrijvende, zegt niet: Vroeger was ik, neen, maar: ik ben vleeselijk. En voorzeker, dat het waarheid is. dat die Ène zonde, die wij van onze eerst-ouders hebben geërfd, niet slechts bij hen, die de duivel blijven toebehoren, neen, maar ook bij de kinderen des lichts, een poel is en een gifstookster en een peillooze bron van alle gruwel, dat zien wij ook veelvuldig bij andere heiligen en gelovigen. Daar zien wij moord en echtbreuk bij David 2Sa 11 hoerij bij Juda en Thamar Ge 38 onreinheid en ontucht bij Simson Jud 16 en bij Lot, na uit Sodom gered te zijn Ge 19 afgoderij bij Salomo 1Ki.11 hovaardij bij Hiskia Isa 39 dronkenschap bij Noach Ge 9 Eph 5.18 verbittering en tweedracht tussen Paulus en Barnabas Ac 15.39 huichelarij bij Petrus Ga 2.13 onder de eerste Christenen hoerij, onreinheid, schandelijke brand, boze begeerte, gierigheid, leugen en dieverij Col 3.5 Eph 4.25,28 Eph 5.3-5 1Th 4.2-8 en bij de apostelen ontrouw aan hun Heiland Mt 26.56 eindelijk de bron van alle vleeselijke werken, de hoofdzonde van alle zonden. Ongeloof bij Mozes Nu 20.10-12 Mr 16.11-14 en bij al de apostelen; en bij Elia 1Ki 19.4 Job 3 Jeremia Jer 15.10, 20.14 en Jona's mismoedigheid over de leidingen van God! Waar zouden wij beginnen, waar eindigen? Ik ben vleeselijk, dat hebben alle heiligen moeten voelen; dat zegt ook de apostel Paulus: "Wij weten, dat de wet geestelijk is, maar ik ben vleeselijk!" Maar daarmee brengt de apostel zichzelf in de engte, hoe zal hij daar uitkomst vinden ? Wat meent gij ? In het volgende hoofdstuk zegt hij in het 8ste vers: "Maar die vleeselijk zijn (naar Lutherse vertaling) kunnen Gode niet behagen". Daaruit maken wij dan dit besluit op: die vleeselijk zijn, kunnen Gode niet behagen; Paulus zegt, dat hij vleeselijk is, derhalve kan Paulus Gode niet behagen. Zonder twijfel, deze gevolgtrekking is juist, en dezelve, die Paulus gemaakt wilde hebben. Neen, Paulus kon als Paulus Gode niet behagen, want hij was vleeselijk, en wat uit vlees geboren is dat

is vlees, dat is zondig en verdoemelijk voor God. Maar hoe kon dan Paulus Gode behagen ? Niet anders, dan als een arme en ellendige, die de genade evenzo deelachtig was, als de moordenaar aan het kruis dezelve ontving; niet anders, dan zoals hij in God geloofde, Welke Dien, die van geen zonde wist, voor ons tot zonde gemaakt heeft, opdat wij werden gerechtigheid Gods in Hem. Zo werpt Paulus met dit woord alle heiligen op ÈÈn hoop, en verklaart hun allen, dat zij arme zondaars zijn; maar bovenal vertroost hij daarmee met ingewanden der liefde alle belaste en aangevochten gemoederen; en onderwijst ons, dat wij toch eens voor altijd de wet vaarwelzeggen, en haar ons afscheid geven, nademaal wij toch nimmer bij die man het goed maken zullen, noch met hem huishouden kunnen. Want de wet is geestelijk, uiterlijk en innerlijk, wij daarentegen zijn in- en uitwendig vleselijk, en wij hebben in onszelf te boze nukken, om ook maar voor ÈÈn ogenblik vrede met de wet te kunnen hebben. Want wij willen haar altoos vleselijk begrepen en verstaan hebben en vleselijk namaken; de wet daarentegen wil geheel geestelijk gevat, en uit de grond des harten, met der daad en in waarheid, gedaan en vervuld zijn, en daartoe zijn wij niet in staat. Dit hebben alle kinderen van God ondervonden en ondervinden het steeds. En deze waarheid zal onomstotelijk blijven: "dat de mens gerechtvaardigd wordt uit het geloof van Christus, en niet uit werk der wet; en dat wij, voor zoveel wij geloven, uit God in Christus Jezus zijn, die ons van God geworden is tot wijsheid, gerechtigheid, heiligheid en verlossing". Vergelijk 1Co 1.30 En daarom dan, dat de wet geestelijk is, maar wij vleselijk zijn, behoorden wij, voor zoveel wij slechts enigermate Gods genade deelachtig zijn, het met alle middelen, om onszelf te rechtvaardigen en te heiligen, op te geven, en daarentegen met alle gewisse vrijmoedigheid, wat er ook tegen raast en tiert, stoutweg aldus te besluiten: de Zoon is zo heilig als de Vader heilig is, en even zo rechtvaardig als de Vader, en zo vol van liefde, zo barmhartig en genadig Jezus Christus, de Heiland van zondaren, is, zo vol van liefde, zo barmhartig, zo genadig jegens arme zondaren is ook de Vader, is God, die immers de wereld alzo liefgehad heeft, dat Hij Zijn Zoon gaf. En dat kan ik toch niet ontkennen, dat mijn Heere en Heiland Jezus Christus mijn ziel nu en dan getroost heeft; dat had Hij niet kunnen doen, indien de Vader mij niet van te voren aan Hem gegeven had, en Hij kan mij niet liefhebben, tenzij dat de Vader mij te voren liefgehad en mij aan Zijn Zoon gegeven heeft. Ik ben met de rechtvaardige en heilige God verzoend, of niet; ben ik het niet, dan heeft Hij mijner niet in genade kunnen gedenken; heeft Hij mijner gedacht, dan is Hij verzoend. Maar geen andere bevrediging van Zijn gerechtigheid en heiligheid vindt er plaats, dan dat aan dezelve genoeg geschiede. Maar Christus heeft aan dezelve volkomen voldaan, derhalve is nergens anders mijn rust en vrede, dan alleen door en in de gerechtigheid en heiligheid van Christus, "Die met ÈÈn offerande in eeuwigheid voleind heeft allen, die geheiligd zijn". Vermag ik het echter nog niet, om zo stoutweg in het gelove, alle twijfel ten trots, en trotsende zonde, wet en oordeel, te zeggen: ja, Heere! ik erken het, dat ik de verdoemenis verdiend heb, maar tussen U en mij staan daar Jezus Christus, Uw lieve Zoon, die mijn gerechtigheid is, en de ingewanden Uwer barmhartigheid jegens armen en ellendigen, in Zijn overgave geopenbaard, een andere grond heb ik niet: "Christus is mijn, en ik ben Zijn", dan bemoei ik mij daarmee alleen, dat ik Christus zoek, Christus hebbe, en dat ik zo geheel in Zijn gerechtigheid ingewikkeld zij, en ik zal niet ophouden, en Hem ook niet laten gaan, voordat Hij mij zegene. Maar heb ik Hem, dan bekommer ik mij om mijn heiliging niet, neen, maar ik jage Hem na, Php 3.8-14 en acht alle dingen schade te zijn

voor de tegen alles overvloed hebbende kennis van Christus Jezus, mijn Heere. Daarin zal mijn volmaaktheid zijn, dat ik dagelijks meer in Hem gevonden worde, niet hebbende tot mijn rechtvaardigheid die, die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is, de rechtvaardigheid uit God op het geloof. Ja, daarnaar jaag ik, dat ik meer en meer met al de heiligen mag kunnen begrijpen, welke de breedte, de lengte, de diepte en de hoogte is der genade en der liefde van God en van Zijn rechtvaardigheid, geopenbaard wordende in het offer van Zijn Zoon; en zo zal ik vervuld worden tot al de volheid van God. Eph 3.19 En hoe meer ik aldus in het licht van Zijn heiligheid en in de nabijheid van Zijn rechtvaardigheid geplaatst worde, destemeeer krijg ik een gruwel en walg aan mijzelf; en hoe meer ik in de algenoegzaamheid der gerechtigheid van mijn Borg inzicht ontvange, en in de gemeenschap met Hem ook in Zijn lijden en dood mij bevinde, zoveel te afschuwelijker wordt en vertoont zich aan mij de zonde, en ik ween van stille blijdschap, dat de Vader aller barmhartigheid mij heeft wedergeboren tot een hope, levende door de opstanding van Jezus Christus uit de doden. Want het is door deze, dat Hij plechtig verklaard heeft, dat de bezoldiging van alle zonden volkomen voldaan is, anders had immers de dood mijn Borg in het graf gehouden! en nu reinigt de Vader Zelf Zijn planten, die Hij geplant heeft. Welaan dan, dat wij dit woord van Paulus tot onze troost en onze versterking diep in onze harten graveren, en als een zoete heildrank innemen. De in Christus zich verblijdende apostel zegt niet: "Ik heb in de heiliging en in het goede nu reeds tamelijk vorderingen gemaakt", neen, maar zijn Farizeër ten spijt, en zijn bekommerd hart ten troost, schrijft hij het terneder: Wij weten, dat de wet geestelijk is; maar ik ben vleselijk. En laat ons toch die waarheid, al werd het ons ook onverdraaglijk, elkaar voorhouden, en daarmee alle eigen rechtvaardigheid, alle moedhervattingen van het zelfwerken en alle Farizee, Pelagiaanse en mystieke heiligheid van de troon stoten. Maar ik ben vleselijk, zegt Paulus. Er zijn vele Christenen, welke menen, dat de heiliging hun werk is, nadat zij gerechtvaardigd zijn; daarop leggen zij zich nu met alle vlijt toe. Maar in plaats van vooruit te komen, bespeuren zij meer en meer, dat zij teruggaan, zij worden geesteloos en als een dorre boom, en het ongeloof breekt er op in, de Satan krijgt hier de handen ruim, - en nu, eer zij het nog vermoeden, wordt hun alles duister. Het verderf, dat in het hart zit, laat zich meer en meer zien, en thans komt het hun in de zin, of zij wel ooit ware genade ontvangen hebben, en zijn nu bezig met het gehele werk van God in hen, al is het dan niet met het gehele hart, dan toch met hun woorden, in twijfel te trekken en te verloochenen. Heft het hoofd op van uit het stof, wat staat gij tussenbeiden! "Ik ben vleselijk", zegt de apostel. Bemoei u eerst daarmee, dat gij Christus wedervindt, die weet het alleen ons zo in heiligheid te stellen, dat, wanneer wij belijden: "Ik ben vleselijk en zwart", Zijn woord boven alles geldt: "Ik zie aan u geen vlek, zo liefelijk en heilig zijt gij Mij". Vat het toch eens: bidden, zingen, de bijbel en stichtelijke boeken lezen, de eenzaamheid opzoeken, ter kerk en ten avondmaal gaan, zich dagelijks twee- of driemaal afzonderen voor God, zich van dit of dat onthouden, het volk des Heeren opzoeken, daarnaar voor alle dingen te staan, dat wij God uit de grond des harten liefhebben en vrezen, in Hem geloven, op Hem vertrouwen, de zonde doden, tegen wereld en zonde strijden, en wat dergelijke heilige verrichtingen meer zijn, mitsgaders zijn naasten alle liefde betonen en toedragen, niet wrevelig of gramstorig zijn jegens de onzen, kuis, eerlijk, braaf en heilig in het verborgen en in het openbaar bij God en de mensen leven; niet de minste lust in onze harten laten opkomen, en Gode alles gelovig overgeven, dit en dergelijk is alles op zichzelf werk der

wet Isa 55.2,3 en deze dingen moeten geestelijk bedreven en volkomen aangebracht worden, en zulks van de jeugd af aan tot het einde van ons leven, zonder nalating, met lust, ijver en blijmoedigen zin. Want de wet is geestelijk. En nu, beproeft het. Gij zijt vleselijk! ja, wij zijn vleselijk. En dat "maar", hetwelk voorafgaat, snijdt hier diep door hart en nieren heen. Ja, wat zijn wij? O, mijn Geliefden! dat weet God, voor Wien niets verborgen was of is; wilt gij, dat wij het blootleggen, en het hart ontleden, waarin alle gruwelen huisvesten? zullen wij het naakt voor ogen stellen, wat in de diepte van ons hart zich zo verborgen vasthoudt, dat men eerder diamanten en ijzer verbreekt? Daar is er een, die het voornemen heeft opgevat, van nu af geheel voor God te leven, en dagelijks tot Hem te bidden, en dan zal hij tot het een of ander in staat wezen en ziet, er gaan dagen, ja weken om zonder een schreeuwen tot God uit de diepte. Hier is iemand, en hij meent het, die God boven alles hartelijk wil beminnen, maar - de minste begeerte! en hij heeft God uit het oog verloren; de geringste bezoeking, en zijn vijandschap tegen God en Zijn volk breekt er op in. Ginds wil een ander zichzelf en zijn geheel belang en alles, wat hij heeft en verwacht, geheel aan God overlaten; maar de hulp blijft uit, en hij begint zichzelf te helpen, en werkt zich zo er nog dieper onder. Maar, denkt weer een ander, God heeft mij zo dikwijls uitkomst gegeven, immers zult gij nu, o mijn ziel, in wat het ook zij, op Hem vertrouwen! en toch nieuwe nood, nieuw ongeloof, herhaalde twijfel, of God het wel doen zal. Of ziet, gij waart in groten nood, en dacht: als de Heere mij daaruit zal gered hebben, dan zal ik niet weten, wat ik Hem toebrengen zal; Hij hielp, waar is uwe dankbaarheid? God alleen wilt gij vrezen; maar een dit en dat, waarvan gij u afhankelijk waant, bedreigt u, en men ruimt de plaats der vreze Gods in voor de vreze der mensen. Gij wilt in 's Heeren woord lezen, maar neen, gij neemt eerst de nieuwspapieren in de hand. Gij wilt hier of ginds met macht getuigenis afleggen van de weg des heils, gij bevindt u op de plaats, de moed zakt ineem Iemand wil aan God denken, maar er valt iets tussen in, en wat om hem heen is, doet hem voor een geruime tijd alles behalve bezig zijn met de levende God. Of hij wil in waarachtige ootmoed voor Gods aangezicht verkeren, maar juist bij de heiligste verrichtingen vindt zijn hoogmoed voedsel. Hij wil zijn ogen voor de ijdelheid toesluiten, een spiegel in de kamer roept hem toe: "O ijdel mens!" Hij wil zich voorbereiden tot het gebed of tot het heilig Nachmaal, de minste kwetsing, die zijn eigenliefde ondergaat, werpt al zijn plannen van ingetogenheid omver. Hij wil kuis zijn, maar juist nu komt de begeerte het meest bij hem op. Hij wil niet twisten, maar vreedzaam zijn, een stroohalm voor zijn voeten geworpen, een enkel woord, en hij bruist op. Hij heeft zijn heiligheid gebracht tot de hoogte eens bergs, en op eens stoot hij haar zelf weer omver. Zullen wij nog geheel andere dingen opnoemen? Wat wij daar zeiden, is geheel van boven af genomen, het zit er nog anders, en al dieper. Satan en zonde, begeerte der ogen, begeerte des vleses en trotsheid des levens hebben geen einde, en zelfs in de beste en heiligste oefeningen zal altoos deze waarheid zich luid openbaar maken: de wet is geestelijk, maar ik ben vleselijk! Daarom houdt op met alle werken en uw-best-betoningen! Hebt gij Christus niet geheel, dan zijn het alles te zamen werken, die gij der wet schuldig zijt, en hebt gij Hem, dan blijft het d n nog alles vleselijk, wat uit u, als uit u voortkomt; zoekt Christus en Zijn gerechtigheid, en leert het, zonder iets, u bloot op Gods genade en Zijn barmhartigheid te laten drijven, en tracht daarnaar, dat gij gedurig meer en meer in Christus wordt gevonden. Hebt gij Hem, de Hogepriester, dan hebt gij alles; van Hem, die het Hoofd is, daalt dan op u, Zijn leden, genade voor genade neer, zodat het u aan

geen deugd ontbreekt, welke God in u wil aanschouwen. Zijn maaksel zijn wij, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij er in zullen gewandeld hebben, en wat beneden of boven dien is, is niet anders dan werk der wet; en wat wij uit onszelf ooit doen, gedaan hebben of doen zullen, is en blijft vleeselijk, omdat wij vleeselijk zijn, en als zodanig Gode niet kunnen behagen; want dat is het welbehagen geweest, dat in Christus alle volheid zal gewoond hebben. Col 1.19 De nu volgende woorden van onze tekst maken dit nog duidelijker.

Verkocht onder de zonde. In dezelfde zin zegt ook de apostel vers 23: "Ik zie echter een andere wet in mijn leden, die strijd voert tegen de wet mijns gemoeds, en mij gevangen neemt onder de wet der zonde, die in mijn leden is". Spreekt Paulus dan hierdoor zichzelf niet wederom tegen, als hij in het volgende hoofdstuk zegt: "Gij hebt niet ontvangen de geest der dienstbaarheid, om andermaal te vrezen; maar gij hebt ontvangen de Geest der aanneming tot kinderen, in Welken wij roepen: "Abba, de Vader!"? Neen waarlijk niet, zo wij het maar recht verstaan, dat wij vleeselijk en onder de zonde verkocht zijn. Dan laten wij alle heiligings-bestdoeningen varen, en er is geen rust, voordat wij in de gerechtigheid van Christus onze rust gevonden hebben. Daar leren wij in God Zijn genade prijzen, zoals Hij de goddeloze en nietheilige rechtvaardigt; daar verstaan wij ook eerst goed de zoÿven aangehaalde woorden, en wij juichen en loven de Heere vanwege de vrijheid, waarmee Hij ons vrijmaakte, en zijn vervuld met verheuging, dat wij de Geest der aanneming tot kinderen ontvangen hebben. Opdat wij nu daarheen mogen doorbreken, ontsluit de apostel zijn hart nog meer, en schudt het geheel voor zijn broederen uit, opdat zij het toch recht verstaan, dat wij bij de wet geen leven kunnen hebben, neen, maar "dat wij der wet gedood zijn door het lichaam van Christus, opdat een Ander, die uit de doden opgewekt is, ons zou hebben, opdat wij Gode vruchten zullen gedragen hebben". Daarom zegt hij: Ik ben verkocht onder de zonde. Evenals een slaaf, die verkocht is aan zijn heer, om hem dagelijks te dienen, om in- en uit te gaan, en toch bij die heer te blijven, en hem alle diensten te doen naar zijn goedvinden, de slaaf mag ook nog zo tegen die dienst wezen, evenzo, zegt Paulus, is hij onder de zonde verkocht, en der zonden slaaf, hoe dan ook tegen zijn wil. En evenzo hebben het ook alle heiligen vanouds her ondervonden, en evenzo ondervinden wij, die geloven, het ook. Wat raad! deze harde heer zegt: "Gij behoort mij toe, in- en uitwendig, met ogen, lijf, handen en voeten en alles, wat aan u is". En verzetten wij ons tegen hem, dan geeft hij ons zweepslagen, en richt ons zo jammerlijk toe, dat het bloed, het zweet en de tranen van het lichaam gutsen, en hij slaat ons met zijn zweep de stukken uit het vlees; of die heer komt ons met zachte vleiende woorden ter zijde, dat wij niet weten, wat wij doen, en zijn wil opvolgen tegen licht en plicht in, en ook zelf zo willen, en toch, en toch niet willen. Nademaal wij derhalve niet alleen vleeselijk zijn, maar ook onder zulk een harde heer zijn verkocht, die de zetel van zijn dwingelandij in ons hart heeft, en van daar uit al onze leden, en alles, wat zich aan ons roert, naar kooprecht onder zich heeft, en als zodanig met overmacht beheersen en in zijn dienstbaarheid voortstuwen wil, zo geve ons de Geest van God genadiglijk dat kloek verstand, dat wij het mogen inzien, hoe wij evenwel tegen deze tiran en tevens tegen de Satan en het vlees het veld behouden, ook terwijl de zonde ons voert, werwaarts wij willen, en toch niet willen. Is de wet geestelijk, en wil zij alles uit- en inwendig geestelijk en uit de grond des harten bedreven hebben, en zijn wij tot op de bodem van ons hart met alles, wat in en aan ons is,

vleselijk; en zijn wij als zodanig tot niets in staat dan tot zondigen; en zijn wij zo onder de zonde als slaven verkocht, dat wij haar, ook tegen onze wil, naar haar wil moeten dienen; kunnen wij ter oorzaak daarvan bij de wet niet inwonen, zonder dat de zonde, waarin wij uit hoofde van onze natuur en geboorte uit het vlees gevangen zitten, en de tiran, die met ons opgroeide en ons alzo van onze jeugd af kent, ons dagelijks in het huis van de wet martele en verworpe: zo is hier geen andere raad of troost, dan alleen bij de laatste Man, Jezus Christus, onze Heere, die de wet voor de Zijnen vervulde, en alles volbracht heeft; Die zonde, duivel, dood en hel, de toorn, het gericht en de verdoemenis van Zijn volk weg- en op zich genomen heeft. En Die zichzelf aan de Zijnen tot een eeuwig eigendom heeft gegeven, opdat zij geheel, met lijf en ziel en geest, met hun overleggingen en wil en gedachten, en alles wat in en aan hen is, in Hem mochten gevonden zijn, en in Hem zonder ophouden mochten hebben genade, gerechtigheid, geloof, vrede, blijdschap, heiligheid, troost en sterkte, eer, heerschappij over alles, vrijheid van alles en het eeuwige leven. En nu, dat wij deze woorden meenemen en in onze harten bewaren: Hij, die in de naam van alle zielen Onze schuldbrief op zich overnam, Wist, wat sommen te verreek'nen waren, En voldeed ook, toen zijn ure kwam. Wat zolang in vlees en hart en nieren, Als in sluim'ring en verholen zat, En wat wij daarnevens werk'lijk speuren, Dat was alles in dien brief vervat. "Dat Christus gestorven is, dat is Hij der zonde gestorven in eens; maar dat Hij leeft, dat leeft Hij Gode; alzo ook gijlieden, houdt het daarvoor, dat gij der zonde gestorven zijt, en levende zijt Gode in Christus Jezus, onze Heere." En hebt gij waarlijk vergiffenis uwer zonden in het bloed van Christus, zeg dan vrijmoedig: "Ik ben heilig!" wanneer gij ook niets dan onreinheid in u ziet. Zelig zijn, die niet gezien hebben, en nochtans geloofd hebben. Dit is de toeleiding tot de kennis van de enige Mens, die de genade heeft, Jezus Christus, gekomen in vlees waarachtig eeuwig God en waarachtig Mens, ontvangen van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria, die verlaten van Zijn God, vervloekt van de wet en van Zijn volk, niet gekend van de heidenen, door de eeuwig Geest zichzelf vrijwillig Gode onstraffelijk heeft opgeofferd, en alleen door het volkomen geloof alles heeft volbracht, en, voleindigd zijnde, allen, die Hem gehoorzaam zijn (zich aan Hem onderwerpen), een oorzaak der eeuwige zaligheid geworden is; en het geheim van het geloof, om te leren verstaan: dat onze oude mens met Hem gekruisigd is, opdat te niet gedaan zou wezen het lichaam der zonde, opdat wij der zonde niet meer dienen, een geheim, dat men met alle heiligingsstelsels en daaruit voortgevloeide zedenleer niet zal vinden; dat verborgen is voor de wijzen en verstandigen; dat velen wanen te kennen en hoog te schatten, terwijl zij Christus verloochenen met hun werken Tit 1.10-16 Jas 1.22,2.6 1Jo 4.6 dat bedekt is in degenen, die verloren gaan, en die van onder hun God wegheoereeren; Ho 4.12 2Co 4.3,4 maar dat God geopenbaard heeft aan de armen en ellendigen des lands, door Zijn Geest, zo dat zij er verstand van hebben, hoe de wet onwrikbaar blijft tot in eeuwigheid, onschendbaar tot in de minste tittel en jota, en hoe de wet toch gestorven is, en met haar werken moet uitgestoten worden, en die, terwijl zij het zwaarste der wet kennen: "barmhartigheid en oordeel", alleen leven voor de troon der genade, opgericht in de wet der rechtvaardigheid uit geloof, en bevende voor en liefhebbende de liefelijke en zoete heiligheid van de heerlijkheid der gerechtigheid van God, in het aangezicht van Jezus Christus, des Heeren heilig woord en wet handhaven tegen zichzelf en tegen alles, wat zich tegen de kennis van Christus verheft; die eindelijk, ondervindende, dat de Heere woont bij degenen, die eens verslagenen en verbrokenen

geestes zijn, geen andere naam onder de hemel erkennen, waarin behoudenis is, dan alleen de Naam onzes Heeren Jezus Christus. Wie Christus Jezus niet liefheeft, zij een vervloeking, hij zij, wie hij zij, en hij doe, wat bij doe. De Heere komt. Welgelukzalig zijn allen, die zich aan Hem houden, in Hem blijven, de broeders liefhebben, en de toevlucht genomen hebben, om aan de voor gestelde hope vast te houden tot het einde toe, er raze tegen, wat er wil. In het verbroken hart weergalmt de Psalm: Heerlijk geloofd worde Zijn Naam tot in alle eeuwigheid. En wie die Naam dan, als hem alles ontzinkt, en zijn ogen voor het zien- en zichtbare gebroken worden, aan wet en zonde, dood en duivel voorhoudt, zal overwinnen overvloedig, in Hem, die leeft. AMEN.

Gehouden te Elberfeld, in de Gereformeerde Kerk, op 31 juli (Woensdagnamiddag) 1833.

De Leerrede verscheen in hetzelfde jaar als "Gastpredigt ,ber R-mer 7.14" in de "B ,schler'sche Verlagsbuchhandlung aldaar; in 1850 (bij Rudolf Ludwig Friderichs) samen met de Leerrede over Ps 65.5 onder de titel "Zwei Gastpredigten" (neu aufgelegt); in 1855 kwamen de "Drei Gastpredigten" (over Rom 7.14; Ps 65.5; Ps 45:14-16) uit, en later herhaaldelijk in het "Verlag: der Niederl. Ref. Gemeinde". In 1834 zag in Amsterdam (bij J. Ruijsendaal) een Nederduitse vertaling het licht, bewerkt door de Heer J.H. Albrecht, onder het opschrift: Ellende en Verlossing, of de in Christus gerechtvaardigde en geheiligde Christen beschouwd ook in zichzelf, in een Leerrede over Rom 7.14 enz. In het jaar 1836 verscheen bij de zelfde uitgever de preek als "Tweede Uitgave" onder de eenvoudige titel: Leerrede over Rom. 7.14. vertaald door Kohlbrugge zelf. Wij hebben die vertaling in deze Verzameling leerredenen opgenomen, gelijk ze ook verscheen in het boekje: "Hoogst belangrijke briefwisseling tussen Dr. Kohlbrugge en een van de meest beroemde van zijn tijdgenoten (da Costa) over de leer der Heiligmaking." (1e en 2e druk: Utrecht 1880; 3e druk: Amsterdam 1892.)]

AANHANGSEL. "Met hartelijke blijdschap en met een dankgevoelige ziel tot de Heere van zijn gemeente ontvingen wij het aangename en verblijdende bericht, dat het onze geliefden Broeder, de schrijver dezer Leerrede, in weerwil der vijandschap, haat, vervolging en tegenwerking van de macht der duisternis, ja, tot spijt des satans en zijn instrumenten tot zijn grootst genoegen vergund werd, de heilige kanselplaats elders te betreden, om het dierbare Evangelie van zijn Heren, als de blijde boodschap, te prediken. Een verblijdend welkom was ons daarom deze leerrede, door onze dierbare Broeder uitgesproken en het lezen derzelve, een zalig genot, der dierbare waar heden, welke in deze kanselrede zo apostolisch opengelegd zijn, namelijk: Ellende en Verlossing, hetwelk wij wel de ziel van het ware Christendom noemen mogen. Billijk zou men verwacht hebben, dat al des Heren volk deze Leerrede met blijdschap en met een dankbaar gevoel voor de Here, ontvangen en met toestemming en zegen voor het hart, moest gelezen hebben. Maar de geruchten hebben juist het tegenovergestelde verspreid! Men heeft helaas ! dit oorspronkelijk werk zowel, als de persoon verketterd. Hoe is dit mogelijk, vraagt men ? ja, dat is natuurlijk eigen; want de Farizeër in ons binnenste onderwerpt zich der wet van God niet, hij kan het ook niet! En deze geest is het, die door alle eeuwen heen, zodanige waarheden voor ketterij uitgeschreeuwd en de verkondigers derzelve vervolgd heeft. De bron daarvan is onkunde en blindheid: zij zien niet anders; want het gaat hen als die blinde man, wien de Here JEZUS de ogen slechts door het aanraken, opende hem nu vragende: Wat ziet gij? Ik zie de mensen als bomen", zei hij. Ziet, die man zag wel, maar niet recht want hij moest de mensen beschouwen leren, zo als dezelve in der daad zijn: Onreine wormen in zichzelf, wroetende in het slijk dezer aarde en der zonde". Nu, deze verguizing moest de Schrijver ook nog ondergaan, opdat aan hem de woorden onzes Heren waarachtig werden: „Gij zult van allen gehaat worden" ook van uwe huisgenoten". ja, laat vrij alle onweders over hem heen gaan hij blijft toch over en de laatste op het worstelperk in de kracht van zijn Heren, wiens roem en eer en heerlijkheid hij te verspreiden zocht. Mocht daartoe ook de vertaalde uitgaaf dezer Leerrede, (welke ik, om stijl en woordvoeging, ongedwongen vertaald heb, en alzo de Vrienden der waarheid en des schrijvers in zijn vaderland, alzo verkrijgbaar make) door de genade des Heren enden almachtig werkende Geest vruchtbaar gemaakt worden, dan zou ons tot dankzegging voor de Here, en tot blijdschap verstrekken, te zien dat des Heren naam verheerlijkt en des zondaars heil hierdoor bevorderd werd". Ro 7:14 Van dit voorbericht voorzien gaf de heer ALBRECHT de preek over Romeinen 7:14, uit het Hoogduits vertaald, in het licht. Zoals we reeds opmerkten was dit de eerste van de drie "Gastpredigten", die hier uitkwamen, en wel onder het opschrift "Ellende en Verlossing". Dat was een door hem bijgevoegd opschrift. Hoe goed de heer Albrecht het ook mocht menen, hoe hartelijk hij zich ook uitliet over Kohlbr ,gge en diens preek, hij was een alleszins onhandige vertaler en werd door zijn opmerkingen en verklarende bijvoegselen in de tekst der leerrede niet weinig oorzaak tot verkeerde oordeelvellingen. Al aanstonds heette het " Ellende en Verlossing", maar het derde stuk der "Dankbaarheid" ontbreekt! Een paar voorbeelden van zijn onjuiste vertaling willen wij hier aanhalen, en wel uit de preek over Psalm 45:14-16, waarop Dr. K. zelf opmerkzaam maakt in een paar brieven. Op blz. 7 al. 4 van boven (van zijn vertaling) "voegde hij de wonderlijke vertelling bij, dat onze Here dertig jaren lang het Joodse land doorging goedgeoede"; er staat eenvoudig (zie blz. 7 al. 2v. o.in deze uitgave) "Die zich zelf ontledigde en de gestaltenis van een dienstknecht aannam". Op blz. 11, 12 (van zijn

vertaling) lezen we: "zij ontvangt menigvuldige genade en Geestes gaven tot Gode welbehagelijke goede werken, welke zo waarachtig uit het geloof voortvloeien, als de Geest zegt, dat "wij Gods maaksel zijn enz." terwijl K. eenvoudig schrijft (zie blz. 11 regel 14 v. o.): zij ontvangt menigvuldige genade en Geestesgaven, die zo waarachtig uit het geloof voortvloeien, als de Schrift zegt, dat "wij Gods maaksel zijn. geschapen in Christus Jezus tot goede werken enz". En hij wijst daarop in een brief aan Jonkvrouwe U.Ph. van Verschuer (4 en 5 Mei 1834) zeggende: gaven tot zijn "F"igkeiten" (bekwaamheden); gaven opzichzelve zijn waarachtige dingen, realiteiten" en op het juiste begrip en onderscheid kwam 't aan; en zo vervolgt hij dan : "hier (in Utrecht) begrijpt mij zelfs LUDWIG a niet op dit punt. O wat een vijandschap tegen Christus! Ach, wat heeft men de zonde lief.. En er komt toch niemand in de hemel als op dien grond: dien Ik genadig ben, dien ben Ik genadig". In een brief aan van Heumen (Utrecht 25 April 1834) schrijft K.: "zo gij van Albrecht de vertaling mijner preek ontvangt, gelieve op blz. 10 (r.1 v. b.) de woorden: "ik ben Christus" te veranderen in: "ik ben Christi". Zo staat er in mijn Duits; Luther zei ergens: ik ben Christus, maar Paulus: gij zijt Christi". Ook veranderde hij de woorden: "Gij, Here Christus, zijt mijne gerechtigheid, ik daarentegen ben uw zonde!" en schreef: "Gij Here Christus, zijt mijne Gerechtigheid, maar ik met al mijne zonde ben de Uwe". En dat, vermoed ik, zal wel het juweeltje wezen, waarop K. in zijn brief doelt, als hij schrijft: "Maar hij heeft nog iets in mijne preek veranderd, o dat was zo een fijn juweeltje, dat hebben mij al wat Joden willen ontfutselen, maar zij krijgen het niet; dat wed ik, dat gij niet vinden zult, hoewel ik, toen ik bij u was, gezien heb, dat gij het ook had aan uwen vinger. Ik heb het in een klooster gevonden; waar gij ?" Overigens werd de Heer A. door een anders zeer zachtzinnig man scherp beoordeeld; in 1832 (20 Maart) lezen we in een brief van deze Heer aan Freule v. V. te Nijmegen: "Wie is Albrecht? een gistverkoper en dat moest hij blijven, daar kon hij toch een waar Christen bij zijn; maar door overdreven ijver voor orthodoxie gaat hij te ver, richt hij over de denkwijze van anderen, houdt de weegschaal, en keurt alles af, wat niet precies met zijn opiniën overeenstemt. Hij is wijzer dan zijn leermeesters en kan toch nog wel wat leren, al was het maar zijn plichten als man, om zijn goede vrouw niet te verachten, omdat zij naar zijn oordeel nog onbekeerd, en naar zijn woorden nog in handen van de duivel is; zo veel is zeker, hij is geen evangelisch Christen, want mist geheel en al de geest des ootmoeds, welke anderen uitnemender acht dan zichzelf. Wij missen die alle te veel, maar naarmate men zich op de voorgrond plaatst, moet men immers oplettender zijn op de uitgangen van hart en mond; dat hij de preken van Krummacher vertaalt en uitgeeft, is goed, maar hij moest dat getrouw en niet vrij doen; niets uithalen of inlassen, zonder aanmerkingen, noten etc., dan zouden ze meer algemeen bijval vinden. Ik wil ook niet ontveinzen, dat 't mij hindert, op het titelblad de namen van Krummacher en Albrecht verenigd te vinden. Ziedaar mijne gedachten over A." En wat nu de vertaling betreft der leerrede van Kohlbrugge over Romeinen 7:14, zo is die niet beter. Er zijn overal tusschenvoegingen en verklarende opmerkingen te vinden, die dan ook derden aanleiding gaven tot kritiek op de preek zelf. Hij, zelf de waarheid van het gesproken woord niet vattende en ketterij vrezende, wilde het verbeteren En bedierf het ten volle! Kohlbrugge achtte zich verplicht zelf de preek te vertalen en uit te geven. In deze nieuwe uitgave zijn ook opgenomen de haakjes (die men vindt in de originele (tweede) uitgave van het jaar 1836, waartussen K. enige toevoegsels tot zijn in het Duits verschenen leerrede geplaatst heeft, welke hij na al de twisten nodig achtte. Immers de preek had

veel tegenspraak verwekt; de vertaling kon zelfs eerst geen uitgevers vinden. Ds. G. N. Westerouwen van Meeteren had een door hem bewerkte vertaling aan twee uitgevers aangeboden, te Delft en te Leiden, maar beide weigerden ze; ook de boekhandelaar J. H. de Oude te Amsterdam was niet voor de uitgave te vinden. "Hetgeen ons niet verwonderen kan, maar door ons volkomen moet goedgekeurd worden", schreef zekere Berends, "wanneer wij letten op de niet met de leer der Gereformeerde Kerk overeenkomende en tegen de bijbel aanlopende uitdrukkingen, welke in deze Leerrede gevonden worden". Deze B. E. Berends was een bakker van beroep te Arnhem, die ook aldaar oefende b, en die, nu de lezing der preek in het land mogelijk was geworden, "het gevaar groot achtte, dat door de gevoelens van de Heer K. een groter getal der eenvoudige en niet genoeg gefundeerde Christenen zouden worden meegesleept". Hij moest dan ook het volk des Heren waarschuwen, zoals de apostel Johannes de Gemeente, met de woorden: "Geliefden, geloof niet enen iegelijken geest, maar beproeft de geesten, of zij uit God zijn!" en bracht zijn "aanmerkingen omtrent enkele stukken uit die gehouden leerrede opgezameld, en bij het licht van Gods Heilig woord en formulieren van eenheid beschouwd" te berde in een brochure, die te Amsterdam verscheen c. Hij bidt daarin het volk van God toe, "aan die verkeerde leringen der mensen en eigendunkelijke wijsheid, welke zo zichtbaar tegen het woord van God aandruisen, geen geloof te hechten, maar zich alleen te houden aan dat onfeilbaar woord van God, dat zo wel in de regelmaat van het geloof, als in de praktijk der godzaligheid het baak en richtsnoer zijn moet". En ja, waarlijk zo zeggen wij : het onfeilbaar woord van God moet ons richtsnoer zijn en niet der mensen leringen en inzettingen op het woord van God hebben wij derhalve ons te beroepen en niet op mensen en menselijke geschriften. Dat doet evenwel deze schrijver. Intussen betekent de brochure niet veel ; ze laat ons wel een blik slaan in de heersende gevoelens der eigengerechtigte vromen, en doet ons zien, hoe voos de grondslagen zijn, waarop zij hun heiligheid voor God bouwen. De Brieven van Schr-ter d (vriend en verdediger van Kohlbr ,gge) en van Le Roy (predikant te Oude Tonge) geschreven in de zomer 1834, zijn er wel is waar vol van. De laatste schrijft zelfs begin oktober een stuk tegen die bakker en zendt het aan K. Deze wil dit evenwel (om eigenbatige redenen) niet gedrukt hebben, neemt zelf partij voor DA Costa, van wien onder de vrienden bekend was, hoe zeer hij tegen de preek van K. gekant was en naar aanleiding er van een schrijven tot K. gericht had, en nu wil hij, dat deze het stuk vooral lezen moet. Wat overigens Kohlbr ,gge zelf aangaat, hij schrijft 8 November 1834 aan zijn vriend van Heumen: "God zij geloofd, dat Hij u en mij het bakkersgeloof te schande heeft gemaakt, en geprezen zij zijn Heilige Naam, dat Hij u niet met DA Costa van de gracht in de sloot liet vallen, maar dat Hij u op een vasten grond gezet heeft". Om dien vasten grond ging het en gaat niet, en het is hartelijke liefde jegens DA Costa, die Kohlbr ,gge de brief deed schrijven als antwoord op diens beschuldiging van Antinomianisme of van onschriftmatige gevoelens en uitingen omtrent de wet of omtrent de leer der heiligmaking van de in Christus gerechtvaardigden zondaar. Deze briefwisseling tussen DA Costa (gedat.:Amsterdam 15 november 1833) en Kohlbr ,gge (Elberfeld en Utrecht 11 februari 1834) over de leer der heiligmaking werd met de leerrede over Romeinen 7:14 in het jaar 1880 voor 't eerst uitgegeven door enige Vrienden van Dr. K., en was veroorzaakt door de dissertatie van Dr. L. Wage naar e, waarin deze de beschuldiging van Antinomianisme in lichtvaardige onbedachtzaamheid tegen K. had herhaald f. En

wat is nu de vaste grond, waarop wij moeten gezonken zijn, om voor God te kunnen bestaan? om vrede te hebben in onze ziel en rust in de consciëntie? om voor Gods Aangezicht te wandelen in gerechtigheid? Kohlbrugge heeft dien vasten grond juist aangewezen in zijn brief aan DA Costa, en predikt die in deze Leerrede, daarin de vraag beantwoordende aangaande Gods eeuwiggeldende wet, de vurige wet aan Gods Rechterhand, en onze volkomene overeenstemming met die heilige, onkreukbare wet, onze volmaakte gerechtigheid en heiligheid, waarin wij moeten bevonden zijn, als wij voor God komen. Voor allen, die daarover aangevochten zijn en antwoord moeten hebben van God op de bange vraag huns harten: hoe ben ik in overeenstemming met Gods wet, hoe wandel ik voor Zijn Aangezicht onberispelijk? Voor alle armen van Geest is deze leerrede tot bemoediging en eeuwige troost. Wie daarmee niet overeenstemmen, veelmeer de waarheid, er in ontwikkeld, tegen staan en hen, die dezelve belijden, "Antinomianen" of "wet bestrijders" scheiden, zichzelf beroemende Gods wet te kennen en het oog te hebben op zijn eer, zelf vorderingen te maken in de weg der godzaligheid, deze bezwaren bewust of onbewust de zielen der mensen met hun lasten op te leggen, welke zij zelf met geen vinger aanraken, en verleiden hen om niet tot Christus te gaan en in Hem te geloven, en in het geloof alleen te volharden en in zijn woorden te blijven, hetwelk alleen onze zaligheid en gerechtigheid voor God is, en waar ook de ware vrucht des Geest alleen gevonden wordt. Wij, tot wie de vermaning gekomen is, niet slechts onze eigene zaligheid te werken met vreze en beven, maar elkanders zaligheid, begeren niets vuriger, dan dat de ogen geopend worden voor een algemeen geldende dwaling, en velen afgebracht worden van een evangelie naar de mens, waarbij de tot God bekeerde mens, onder welke liefelijke drangredenen ook, weer van Christus af en onder de wet gebracht wordt, om door werken der wet (doe dat, en gij zult leven!) zijn zaligheid te volmaken en een vleeselijke heiligmaking na te jagen, met welke toch niemand de Here zien zal. Van die dwaling en zodanige prediking zal een iegelijk afgebracht worden, die, in oprechtheid vragende naar God en zijn gemeenschap, zonder vooroordeel deze leerrede en de volgende leerredenen von Dr. Kohlbrugge leest. Hij zal deelachtig worden de enigen troost in leven en sterven, om in gerechtigheid bevonden te worden voor God, in overeenstemming met zijn wet, in de wandel naar Geest heilig en onbestraffelijk. Inmers, evenals Paulus, de apostel des Heren, predikt K. Christus, Christus geheel en volkomen, ons van God gegeven tot wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking en verlossing; en het is juist de dankbaarheid jegens God voor zijn verlossing, dat K. de waarheid van 's mensen diepe ellende "ik ben vleeselijk, verkocht onder de zonde" zo onomwonden predikten overal handhaaft, en Gode de eer geeft voor zijn verlossing door Jezus Christus onze Here. Zo deed David: Ps 116.13 zo Paulus: Ro 7:24, 25. Maar al wie nog wat is en wat worden en wezen wil, heeft aan zodanige dankzegging niet genoeg, die wil God en mensen en zichzelf wat wijs maken, die verheft zich op zijn bekeerd en beter geworden zijn, op zijn wasdom en vordering in de heiligmaking (beter gezegd: in het aan God gelijk zijn, kennende het goed en het kwaad, Ge 3.5 hij meent Gode te leven, de wet van God te eren, een heiligen ijver te hebben voor hare onderhouding, ja sedert de bekering aan de wet aanvankelijke trouw te hebben bewezen, en, schoon met vele tekortkomingen, haar meer en meer gelijkvormig te worden, om straks in het gericht van God, bij de genadige toerekening van de verdiensten van Christus voor de nog overgebleven zwakheid of tekortkomingen, geheel volmaakt en heilig te staan! Vandaar de vijandschap tegen de prediking der

gerechtigheid van het geloof, zoals K. die in zijn leerredenen ontwikkelt; daar is het: de mens niets, en God alles, de mens ten aanzien van Gods wet zonde en vloek, maar in Christus en in Hem alleen voor God rechtvaardig, d.i. in overeenstemming met de wet van God. Tegen het misbruik met de wet van God ijverde K.; de heiligsten eerbied toonde hij voor de wet te hebben, juist waar hij hare geestelijkheid erkende en tegen zichzelf het handhaafde, dit: dat wij vleselijk zijn, onder de zonde verkocht. In zwaren strijd van zijn ziel heeft K. van God het rechte inzicht in dat woord van God ontvangen, maar ook de klaarheid in het Evangelie van Jezus Christus, dat Hij, de gekruisigde, gestorven en opgestane Here, zijn leven was. Hij het einde der wet, waarbij het eigen leven, waarvan wij in onze dood dromen, hem ontviel, en hij alleen het welbehagen van God kon roemen, dat Hij heeft in zijn Christus, Zijn verordineerde Lam, in Wien God de zondaar, die op Hem steunt en met dat Lam tevreden is, dus in dien Here blijft, in zijn gemeenschap, en in Hem wandelt, in genade aanziet. Horen wij wat K. zelf aan Jonkvrouwe U. Ph. VAN Verschuer (uit Elberfeld) schrijft 23 Nov. 1833: "De aanleiding tot de preek was deze: des maandagsavonds was ik in het Missionshaus" (het Zendingshuis te Barmen)" las daar Romeinen 7 en meende, dat het 14e vers aldus gelezen moest worden: "ik ben vleselijk g verkocht onder de zonde" zonder komma. Des avonds te huis komende was er een boodschap van de oude Krummacher h, of ik des Woensdags voor hem prediken wilde. dinsdagmorgen ga ik tot hem, vind hem ziek, en neem de preekbeurt op mij. Ik kom te huis, bid God om een tekst, sla in het Grieks Ro. 7:14 op, en lees: "ik ben vleselijk, onder de zonde verkocht". Ik weet niet, dat mij in mijn leven iets meer heeft aangegrepen, als die komma te zien. Ik viel neer voor de Here, loofde zijn Naam, prees zijn erbarming, en schreef met een mijzelf onbegrijpelijke snelheid de preek op, in einem Guss (in eens door, zonder tussenpozen). Van buitenleren kon ik dezelve niet, daar het mij onmogelijk is niet te improviseren; de gehouden preek moet nog sterker geweest zijn, intussen is de gedrukte zakelijk dezelfde. Hoe weinig dit nu bij een ander als bewijs kan gelden, zo weet ik toch, dat ik van een ander geen terechtwijzing kan aannemen, tenzij hij voet bij stuk houde: dit en dat zegt gij, dit en dat zegt Gods woord daartegen, ergo is hetgeen gij geschreven hebt onschrijftmatig. Dit doet DA Costa niet". En aan een van zijn leerlingen verhaalde K. van deze zijn zielestrijd, hoe hij voor Gods aangezicht lag en met God worstelde om het rechte verstand van zijn evangelie en de vrede van zijn ziel, dat toen de vraag van Boven in zijn ziel drong: "Zijt gij met Mijn Lam tevreden ?" en terwijl hij daarop antwoordde: "ja Heere", ontving hij het antwoord: "Dan ben Ik ook met u tevreden; sta open schrijf!" En K. stond op en schreef zijn preek over Romeinen 7:14, ze was hem van God gegeven, en kon ze daarom niet opgeven. een passage uit een anderen Brief van K. (aan zekeren Drost te Rotterdam , gedateerd: Utrecht: 12 maart 1844), die deze mededeling bevestigt, waarin K. van zijn zielsworstelingen gewaagt en van de ontvangen klaarheid in de waarheid, doet ons hier een gedeelte er van afdrukken. Kohlbr .gge dan schrijft: "In het jaar 1826 had ik, die nooit enig idee van bekering, Gods volk, of iets van dien aard gehad had, in enen allerdiepste weg en in benauwdheid der helle de bijbel voor mij; en in een punt des tijds schoot in mijn hart, dat ik niet beschrijven kan, het was sneller dan de bliksem, en de ferveur i kan ik ook niet uitspreken, maar in die ferveur heb ik toen gehoord en gelezen de woorden, die gij in Jesaja 54:7-10 Isa. 54,7-10 leest: "Voor een klein ogenblik heb Ik u verlaten, maar met grote ontfermingen zal Ik u vergaderen. In enen kleine toorn heb Ik Mijn Aangezicht verborgen; maar met eeuwige

goedertierenheid zal Ik Mij uwer ontfermen, zegt de Here, uw Verlosser. Want dat zal Mij zijn als de wateren Noachs, toen Ik zwoer, dat de wateren Noachs niet meer over de aarde zouden gaan; also heb Ik gezworen, dat Ik niet meer op u toornen, noch u scheiden zal. Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar Mijne goedertierenheid zal van u niet wijken, en het Verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Here uw Ontfermer". Een wolk van diepen vrede was in mij en om mij heen, en alle mijne zonden waren van mij af. Ik sprak toen dadelijk zulk een spraak, dat de oudste vromen mij voor zeer oud in de genade hielden, zo is het voortgegaan. Ik wies en nam toe boven anderen in de wet, en allen, die mij gekend hebben, zullen getuigen, dat ik hun of gelijk of te boven was, en velen namen zelfs aanstoot aan zo veel heiligheid, als ik voorstond, en nog meer deraan, dat ik ze zo consequent doorzette en beoefende. Dit heeft zo geduurd tot 1833; na dien tijd kwam er een keer in mijn leven, en rees bij mij de vraag: "waarom is het mij dan zo?" Ik ben toen in enen weg gekomen, waarin het mij nog verwondert, dat ik niet vergaan ben. De openbaringen van God en Christi vermenigvuldigden en herhaalden zich allen morgen, eer de nacht voorbij was, en tot twee malen ben ik er toen nog weer uitgekomen als bij een oorlapje uit de muil des Satans. Bij de eerste keer had ik Romeinen 7:14; bij de tweeden: "gij zijt om niet verkocht, gij zult ook om niet verlost worden". Bij de eerste maal werd mij Gods gerechtigheid geopenbaard, bij de tweede maal leed mijne gerechtigheid totale schipbreuk "Lang heb ik volgehouden, om met de wet in eigen hand tot de volkomenheid te geraken, en ten bloede toe te strijden; maar ik zonk er daarbij steeds dieper in, en waar ik niet dieper kon, maar ver beneden de duivel verzonken lag, d·r, in mijne radeloosheid en verlorenheid, is mij de Here ontmoet en heeft mij gezegd: "Zo als gij zijt, zijt gij Mij heilig, niets daar af, niets daar toe!" Dat was mij onverwacht! Dat was in mijne gedachten niet opgekomen! Ik zag een Lam ter Rechterhand der Heerlijkheid. Daar heb ik afstand gedaan van wet, van Heiligheid, van mijn weten van goed en kwaad, van mijn Wedergeboren, Bekeerd, Vroom zijn, van mijn God kennen, Godbeschouwen, van alle Godsvrucht, van alles wat vlees heeft, geeft en werkt, en nu is mijn enig heil in de hoogte en in de diepte: "Met ons God". Dat is mijne eeuwige vreugde, vrede, leven, gelukzaligheid, Evangelie, wet en Gebod, al het andere acht ik, gelijk mijzelf, stof en niets. Die gelofte heb ik aan de Here gedaan, dat, zo Hij er mij uithaalde, ik allen, die het horen wilden, zou leren en verkondigen, dat Hij goddelozen rechtvaardigt en dat Jezus de enige Gezalfde, de in vlees gekomene is. Die gelofte heb ik betaald en zal ze betalen, zo lang ik in deze tabernakel wezen zal, maar zij hebben mij met hopen tegengestaan, zodra ik begonnen ben Gods wet te bewaren. Dat had mij toch dronken gemaakt van troost, dat, toen ik vanwege mijne ongerechtigheden niet zien kon, toen zij meer waren dan de haren mijns hoofds, en mijn hart mij verlaten had, toen mijne melaatsheid met hare plage tot op het hoogst gestegen was, de Here tot mij zei: "Gij melaatse zijt rein! gij hebt de oude mens afgelegd, uw oude mens is medegekruisigd, gij hebt de nieuwe mens aangedaan!" En wie was ik, dat ik niet geloven zou, wat de Here mij zei? Ja, of ook de duivel opnieuw met alle macht mij telkens uit dat woord zocht te verdringen, zo is toch dat woord, waaraan ik in al mijn verklagen ben blijven hangen, sterker geweest, dan alles wat tegen mij was, en dat woord is mijn stok en mijn staf en een lamp voor mijnen voet. Wat ik u mededeel, deel ik mede tot voorbeeld, niet om wat van mijzelf te vertellen; want toen ik mijnen weg verloren heb, heb ik des Heren woord blijvende in der eeuwigheid bevonden".

Aan het slot van de zo straks aangehaalden Brief (aan Freule v. V. d.d. 23 Nov. 1833) schrijft Kohlbrugge: "De aanleiding tot de preek was niet de brief van Da Costa, welken ik eerst in deze week ontving, maar ik had mij reeds lang voorgesteld zulk een te houden. God gaf mij gedurig andere teksten. Laatstleden Zondag (18 Nov.) was het de tijd". En op een vroegere plaats van dien uitvoeringe brief staat: "Voor 14 dagen (d.i. op 11 Nov.) preekte ik des morgens over de woorden: De rechtvaardige zal uit het geloof leven". Laatstleden Zondagnamiddag (18 Nov. 1833): "Doen wij dan de wet te niet door het geloof? Dat zij verre, maar wij bevestigen de wet". (Ro 3.31.) De werking dezer beide predikaties vooral was geweldig. In de laatste tastte ik de schouwburg, concerten, bals, opera's, onderdrukking der arbeidslieden, onderling bedrog in koopmanschap en nering, in het kort alles wat ik verkeerd in Elberfeld had opgemerkt, vrijmoedig aan. De werken des burgemeesters, die concerten laat geven voor armen !! er onder begrepen, eindelijk ook de vals mystieke heiligheid van Tersteegen, toonde aan, wie de eigenlijke Antinomianen en tenietdoenders der wet waren, en stelde daarop voor, hoe Christus het einde der wet was, en hoe het niet anders zijn kon, of die het ware geloof hadden brachten ook vanzelve vruchten der dankbaarheid voort. Vooral tastte ik ook die aan, die tot stelregel hebben: laat ons zondigen, opdat de genade des te heerlijker worde, en die zich als zwijnen openbaar laten kenmerken. De valse broeders en Christenen, die nog niet recht ervaren hadden, dat Ro. 7:14 geen compliment is, bleven ook niet verschoond." Nu, het woord van God keert niet ledig weer; de waarheid behaalde hare zege; vele werden door die prediking aangegrepen, ontdekt, uit hun zondengraf opgewekt en in de ruimte gezet. Wie immers de wille Gods wilde doen, die bekende van deze leer, dat zij uit God was, en dat die leraar niet van zichzelf sprak. Evenals K. zelf door de genade des Heilige Geest de waarheid erkend en door Dies drijving de preek op schrift had gebracht, zo ging ook velen hoorders en lezers het licht op in de duisternis, en menig vermoeide en belaste ziel ontving de troost van de vergeving harer zonden en de gewisheid van hare volkomen zaligheid. Evenzeer verwekte dit getuigenis geweldigen aanstoot en ergernis. Merkwaardig echter genoeg: de EËn noemde K. een wetdrijver, de ander een wetbestrijder. "Men heeft mij meermalen schamper bejegend of bespot of gehouden voor iemand, die de zogenaamde volmaaktheid dreef, of de wet verwierp, dus Ûf beschouwd als een Antinomiaan Ûf als een volmaaktheidsdrijver" (Brief aan Drost). Zo gaat het, als de waarheid van God gepredikt wordt" en elk, die het woord recht snijdt, moet zich met lijdzaamheid wapenen tegen de gewoons der eigengerechte en valse broeders, dat hij zowel een wetbestrijder als een volmaaktheidsdrijver is". (Bevestigende Vragen en Antwoorden op de Heidelb. Catechismus blz. 161.) Tegenover al de tegenwerpingen antwoordde K. met het woord van God; hij zegt steeds en zeer beslist tot de bestrijder: "zo staat er geschreven, en gij moogt toezien". Hetgeen hij ontvangen had van de Here, stond bij hem vast; dat was hem heilig, dat hield bij staande, daarbij volhardde hij. De vijandschap tegen de leer, die K. preekte, hebben niet alleen Da Costa en vele van zijn vroegere vrienden uit de kring van het RÈveil, en die straks tot de Afscheiding (1834) overgingen, getoond, maar ook nog heden roepen even velen, en dat, schoon zij beter kunnen weten, dat door Kohlbrugge geleerd wordt: "weg met de wet, wij worden niet beter, maar al erger". Dat door hem (en zijn leerlingen) slechts ellende en verlossing gepredikt wordt, maar geen dankbaarheid; dat door hem

(en zijn volgelingen) de leer der Heiligmaking verzaakt wordt. Die laster meent men straffeloos te kunnen en te mogen verbreiden en voor die prediking te waarschuwen. Dan vindt men hier, dan daar dergelijke aantijgingen, bij de een in zeer scherpe bewoordingen, bij de ander meer gemoedelijk; dan spreekt men van "Kohlbruggianen", en een weet reeds wie daar onder zijn te verstaan, eigenlijk: Antinonianen - of van "Neo-Kohlbruggianen", (deze benaming is uitvinding van Dr. A. Kuiper *), waarmee deze de z.i. van Kohlbrugge afgeweken leerlingen aanduidde) en beschuldigt hen als afwijkende van de Gereformeerde leer. De waarheid van God zal echter blijven staan, en wij zullen er geen haar aan krenken, noch een stroobreed wijken! 1887. en verder de beschuldigingen in de dictaten over de dogmatiek voor de studenten der Vrije Universiteit, en verstrooid in vele anderen werken. Tegenover hetgeen uit de kring der tegenstanders van K.en diens prediking, ondanks betuiging van waardering, is gezegd en geschreven, hetzij deze zich bevinden in de Nederlandse Hervormde Kerk of onder de zich noemende "Gereformeerde Kerken" (A of B of C) 1834 of 1886 geleerden van professie *) of meer ontwikkelde gemeente leden** of wie en waar immer zij mogen gevonden worden, leze men Kohlbrugge's eigen getuigenissen, zijn preken, en oordele dan! * Zie o.a. Dr. G.J. Vos Azn.: Groen van Prinsterer en zijn tijd Dr.J. Groenewegen in de Stemmen voor waarheid en Vrede". 1882. Prof.Dr. S.D. van Veen: een eeuw van worsteling. 1904 (handelt op blz. 513-517 over Kohlbrugge; zie met betrekking tot deze kwestie blz. 516. ** Zie o.a.J.Kuiper, Geschiedenis van het godsdienstige en kerkelijk leven in Nederland. blz. 436 vv. H. Veenendaal, (toen hoofd der Chr. school te Silvolde), thans leraar aan de Chr. Kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Leiden): Iets over Dr.Kohlbrugge en zijn volgelingen. (Referaat, gehouden in de ringvergadering van Geref. Jongelings-Vereenigingen in "de Graafschap" te Varsseveld 28 Oktober. 1898.) Hierin wordt ook van Kohlbruggianisme, Kohlbruggianen en op voetspoor van Dr. A. Kuiper van Neo-Kohlbruggianen gesproken. De naam van de schrijver was niet bekend, maar het Voorbericht werd getekend H. Te Velde, V.D.M. Dr. J.van Lonkhuyzen noemt het in zijn genoemd werk en aldaar: Een woord vooraf (blz. 3.) "een zeer verdienstelijk werkje" en zegt er van: "het geeft behalve mededeling van de voornaamste gebeurtenissen uit K.'s. leven, van hem en van zijn leerlingen en hun prediking een vrij juiste beschrijving en gezonde beoordeling". Opmerkelijk is het, dat juist van de zijde dergenen, die zich het meest beroemen gereformeerd" te zijn en met de Belijdenis overeen te stemmen, de meest hatelijke aantijgingen geschied zijn. Ik denk daarbij aan het pamflet, dat uit de hoek der Christelijk-Gereformeerde Gemeente te Middelburg in 1870 is te voorschijn gekomen. waar zekere A. Buyk in een Brochure "Het Antinomianisme van de WelEd. Heer Bernhardt te Utrecht ontmaskerd, bestreden en weerlegd" ook melding maakt van de "Kohlbruggiaanse geest" en geweten heeft dwalingen aan te wijzen bij de "wijdberoemden heer Kohlbrugge" hoofdzakelijk in de leer van de wet en de heiligmaking", een man, die zichzelf noemt "een bijna 70-jarigen bewandelaar van de weg naar Jeruzalem daarboven", wiens geschrift N.B. kerkelijk goedgekeurd het licht zag. Deswege heeft Ds. W.E.M. Engelberts die "Kerkelijke Goedkeurders van Buyk's Antinomianisme terechtgewezen wegens overtreding van Gods eeuwig geldende Geboden". (Utrecht. J.J. H. Kemmer 1870.) Daarbij tekenen wij slechts aan het schriftwoord: Psalm 37:32-40. Een uitnemend boek, dat tot verweer dient tegen Dr. van Lonkhuyzen's dissertatie (Dr. J. van Lonkhuyzen Dr. H.F. Kohlbrugge en zijn Prediking in de lijst van zijn tijd. Wageningen 1905. Naamlooze Vennootschap:

Drukkerij "Vada", bij de Vrije Universiteit), waarin bij veel waardering toch de staf gebroken wordt over Kohlbrugge en diens leer, is het onlangs verschenen geschrift van Dr.J.C.S. Locher ("Verschenen te Amsterdam 1908 vanwege de "Maatschappij tot uitgave van Gereformeerde Geschriften"). "Toelichting en Verweer, opmerkingen aangaande verschillende punten der waarheid enz", waarin de lezer ook menig stuk vindt, dat over Romeinen 7 klaarheid verschaft (Ook zij gewezen op het lezenswaardig boekje van Ds. Th.J. Locher Noch Perfectionisme noch Antinomianisme. Korte verklaring van Heidelb. Catech. Vr. en Antw. 114 en 115 en van Rom. VII. Amsterdam.) Te voren reeds had Dr. Locher de afgescheiden Predikant J.C.G. Voigt aangegrepen, die in "de Bode der Gereformeerde Kerken in Noord Brabant en Limburg" een stuk geplaatst had "De Neo-Kohlbruggiaanse dwalingen", waarin ook over Dr. K. wordt gehandeld en de dwalingen opgesomd, uiteengezet en aan Gods woord getoetst en weerlegd worden. In Nr. 3 komt de preek over Ro 7:14 ter sprake, waaruit in Nr. 4 enige uitdrukkingen worden aangehaald, die "toenmaals reden moesten geven, om ongerust te zijn ten aanzien van zijn leer omtrent Gods wet". Het stukje, dat volgt, luidt: "Kohlbrugge zegt in die preek bijv.: "De wet is een lijk, waarmee de Christen niets meer heeft uit te staan, daarom weg met de wet; wij worden immers niets beter, maar al erger? Ook de wedergeborene is en blijft onmachtig, hij blijft ledig in zichzelf; daarom moet hij zich lijdenderwijze gedragen; goede werken brengt hij vanzelf voort, zonder dat hij het merkt .Alle doen is verkeerd, zelfs dit of dat te willen vermijden. Ge kunt niets willen, heden onheilig, na een jaar nog onheiliger. Daarom is alle streven naar heiliging verkeerd. We behoeven ook niet heilig te worden, wij zijn het in Christus. Hoe gruwelijker voorwerp de mens is, des te heerlijker meesterstuk van Gods genade. Alle heiligingsstelsels moeten overboord. Wat gij hebt is zonde, gij kunt niets dan zondigen. Al dat tobben met de wet en de heiligmaking doet de duivel groot genoegen enz. Van de "oefening in de godzaligheid" wil K. niets weten, het "staan naar de volmaaktheid" keurt hij af, het "trachten om Gode waardig te leven" noemt hij de ergste zonde, daar toch alle mening van voor God te willen leven op zelfbedrog en huichelarij uitkomt. Ook wordt het woord Gods "doodt dan uwe leden" aldus verklaard: "houdt ze voor dood". Deze uitdrukkingen gaven, zoals te begrijpen is, veel aanstoot. Ds. Brummelkamp (bedoeld is Ds. A.Brummelkamp, in leven predikant bij de Chr. Afgesch. Gemeente te Hattem, later docent aan de Theologische School te Kampen, overleden 1888) bracht hem met zachten ernst het gevaarlijke er van onder het oog. Maar het antwoord was een scherpe brief, waarin hij Brummelkamp zijn verontwaardiging laat gevoelen, omdat deze "zijn naam in Nederland stinkende had gemaakt, hem beschuldigende van antinomianisme". Tot zover Ds.Voigt. Wij behoeven op een en ander nu niet meer in te gaan, maar voegen deze kleine aantekening hierbij: dat Brummelkamp en Kohlbrugge, zijnde tijd en studiegenoten, met elkaar nauwe vriendschappelijke omgang hebben gehad; dat de Afscheiding ook tussen hen een scheuring heeft teweeggebracht; dat K. in zijn schrijven aan Br. uit Utrecht 1839 verklaart: (De briefwisseling verscheen onder de titel: Twee Brieven uit het jaar 1839. Amsterdam. Scheffer en Co 1894. De vorige uit gaven zijn foutief)."Te Utrecht hebben zij tot ËÈn toe allen vÛÛr de Afscheiding persoonlijke omgang met mij gehad. Ik bleef al tijd te huis, om een iegelijk met des Heeren woord en met de vertroosting, waarmee de Heere mij vertrooste, te dienen. Zij hebben mij, de een voor, de ander na, verlaten, zich stotende aan dat woord". En Kohlbrugge verklaart aldaar: Niet ik heb mij verwijderd van degenen, die Gij uw Gemeente noemt, maar zij,

ten minste voor zoveel de Utrechtse en verscheidene andere Afscheidenen aangaat, hielden en houden zich tot dus verre verwijderd van dien zij niet horen willen vanwege hun afkerigheid van 's Heeren wet". En in het jaar 1863 schreef K. uit Bazel, waar hij bij zijn schoonzoon, toen Privaatdocent Dr.E. B-hl, vertoefde, een brief aan zekere vriend L., dien Ds. H.W.C. Kocken 1879 uitgegeven heeft, waaraan wij het navolgende ontlenu: "In 1833 verscheen mijn leerrede over Ro. 7:14; zij, die spoedig daarop de Afscheiding invoerden, verwierpen die leerrede en beschuldigden mij van Antinomianismus of wetbestrijding. Ik doorliep toen alle de boeken, die ooit van de Antinomianen uitgegeven zijn. Dat noemde ik en dat noem ik nog onschuldig bloed vergieten, iemand te beschuldigen van de ketterij aller ketterijen, waarvan mijn ziel een afschuw heeft. Zij verwierpen in mijn persoon het getuigenis, waarin de redding van Kerk en land lag. Tegen al mijn waarschuwen aan werd de Afscheiding begonnen en doorgezet. Honderden, die zich afscheidde, vraagden eerst bij mij aan, ik zou hun in de Naam des Heeren zeggen, wat hier de rechte weg ware, 't welk zij dan aanhoorden; weer en weer komende zeiden zij eindelijk, zij hadden er geen licht in, en scheidde zich intussen spoedig daarop af. Zij, die de Kerk waren, gingen kerkjes stichten, lieten zich door deels onbekeerde jongens drijven, om naar vlees te kunnen wandelen, en verwierpen in mij de van God gezonden en door veel lijden toebereide getuige, die weer met de leer kwam, welke God op 't hoogst verhoogt en de mens op 't diepst verootmoedigt. Die ik liefhad keerden mij de rug toe, en de vijanden hadden hun wil. Zo stonden de zaken toen; nu zijn wij ongeveer 24 jaren verder, en de vijand heeft alles in. 't Is geschied onder Gods rechtvaardig oordeel en hoge toelating, gelijk het opkomen van Saul en zijn regering. Mochten er weinigen gevonden worden, die het de vroegeren napraten om mij te betichten van een ketterij, waarvan ik een afschuw heb. Onder Afscheidenen en niet Afscheidenen zijn, die mijn broeders en zusters zijn in de Heere. Moest ik in Holland thans leven, zonder zelf te prediken, ik zou gaan, waar ik het groene gras vond, 't zij niet of wel afgescheiden, latende het verdere aan de Heere over, zonder iets terug te nemen van mijn getuigenis, 't zij links of rechts". Dat mogen nu theologen en gemeenteleden, die zich tegen Kohlbrugge en zijn leer in het harnas gestoken hebben, of de prediking van zijn leerlingen haten en vlieden als verderfelij, wel overwegen; daaruit zal hun ook blijken, wat die leerlingen als oorzaak achten van al die verwarring en sektemakerij en al de boze handel in Kerk en Maatschappij. Lang kunnen wij dwalen, broeders en zusters, in die hoogstgewichtige stukken der leer der zaligheid, maar toch zal er bij ons het rechte licht over moeten zijn opgegaan, indien wij in vrede zullen wandelen en in leven en in sterven de enige troost deelachtig zijn van Jezus Christus' eigendom te wezen, verlost van de dienstbaarheid der wet, van de zonde, waaronder wij verkocht zijn, van de duivel en diens geweld, en wandelende in de vrijheid, waarmee Christus ons heeft vrijgemaakt, en als in Hem bevonden zijnde, niet hebbende een rechtvaardigheid uit de wet, maar die door het gelove Christi is, namelijk de rechtvaardigheid, die uit God is door het geloof. Kohlbrugge heeft volhard bij deze waarheid en is er op gestorven. Onwaar was het bericht uit de mond van een "broeder" op een conferentie (geestelijke Brighon-conferentie) te Arnhem, dat wijlen Ds. P. Huÿt met blijdschap begroette en waarvan hij gewag gemaakt heeft in het Julinumner van het Tijdschrift "Het Eeuwige Leven" 1882, als had K. op zijn sterfbed aan de zuster, die hem de ogen toedrukte, de getuigenis afgelegd, dat hem het rechte gezicht op de heiligmaking steeds had ontbroken, en dat hij, als hij nog in het leven gespaard werd, die nu gans

anders zou prediken. Hoe kon men toch komen tot zulk een verzinsel! Dat het bericht een leugen was, zo in zijn geheel als in zijn delen, daarvan heeft Huÿt zich zelf overtuigd, en in het Octobernummer van hetzelfde Tijdschrift verklaring afgegeven, daaraan toevoegende een schrijven van Ds.A.J. Eijkman, waarvan wij de hoofdinhoud hier laten volgen: "Al stond het onware van bovenstaand getuigenis voor mij vast, daar toch ik, gelijk allen, die kennis namen van hetgeen Ds. K. leerde en schreef, weet, dat zijn standpunt op latere leeftijd in geen enkel opzicht verschilde van dat van zijn vroegere periode, in tegendeel, al wat door hem geschreven is, zich kenmerkt door een vastheid van overtuiging, zoals de Heilige Geest overeenkomstig het woord Gods werkt, Evenwel heb ik gemeend, ter bevestiging der waarheid, tot versterking en vertroosting van allen, die Godzaliglijk willen leven in Christus Jezus en deswegens vervolgd worden, een zodanig getuige te moeten horen, die door zijn dagelijks verkeer met de geliefde ontslapen leraar als volkomen bevoegd ten deze gelden mag. Deze is Ds. J. K. nzi, predikant bij de Nederl. Geref. Gemeente te Elberfeld, die mij op mijn schrijven over deze zaak het volgend antwoord toezond: "Het is mij lief, dat gij mij in de gelegenheid stelt, u te schrijven, dat wat die "broeder" op de conferentie te Arnhem omtrent Ds. Kohlbrugge gezegd heeft, een leugen is, zoals iedereen, die de ontslapen leraar gekend heeft, wel weten kan. Ik ben in zijn laatste ure tegenwoordig geweest, en in zijn laatste ziekte heeft niemand anders dan zijn schoondochter hem verpleegd en opgepast, en iets van dien aard heeft Ds. K. nooit gezegd. Neen, onze dierbare leraar is tot aan zijn einde toe vast gebleven bij het getuigenis van de waarheid Gods, ook omtrent de heiligmaking, zoals hij het zijn ganse leven door beleden, en waarvoor hij gestreden heeft". Nog kan ik hier bijvoegen, dat Ds. K. tot een vriend, die hem tijdens zijn ziekte dagelijks bezocht, een paar dagen vÛÛr zijn sterven met blijdschap en volkomen zielerust sprak: "Wat is het toch goed, dat men de weg gevonden heeft, als men jong is; want dan behoeft men niet meer te zoeken, als men oud is geworden." Hierbij sta ten slotte het woord, dat Ds. Kohlbrugge bij de viering van zijn 25-jarig ambtsjubileum (7 juni 1871) gesproken heeft (Zur Feier des fünfundzwanzigstigen Bestehens unseres Vereins. Elberfeld 1889. Zie de "Stemmen uit Jeruzalem", III Jaargang. Nr. 4. Toespraak, gehouden door Ds. H.F. Kohlbrugge de 7de Juni 1871 blz 13)): "ik sterf daarop en herroep van al wat ik geschreven heb en gijlieden in handen hebt, geen tittel noch jota. Ik weet, dat het Gods woord is, in rein goud en zilver, want ik heb het niet uit de mouw geschud, maar van uit het diepste lijden heb ik het ulieden meegedeeld". Van af het tijdstip, dat Ds. K. de preek over Ro 7:14 heeft gehouden, kan van hem inderdaad hetzelfde gezegd worden, wat Beza in zijn biografie van Calvijn schrijft, dat deze op zijn laatste levensdag nog hetzelfde heeft geleerd als wat er in zijn eerste geschrift door hem is verkondigd. Zoals in Nederland ging het in Duitsland. In het Wupperdal (Elberfeld Barmen Gemarke) werden zijn preken door een overgrote schare gehoord; velen drong zijn woord in het hart; velen bekeerden zich tot God en geloofden in de Heere Jezus Christus, deden afstand van hun leven en vrome werken, om Gode te leven door het geloof, en werden op de vaste grond gezet, die niet wankelt in der eeuwigheid. Maar ook velen stonden tegen. De vijandschap tegen de leer, die Kohlbrugge beleet, toonde zelfs hij, die 't eerst hem de kansel afstond: Dr. F.W. Krummacher (neef van Ds. G.D. Krummacher, te Elberfeld) destijds predikant te Gemarke, daarna te Elberfeld en later hofprediker te Potsdam, die in zijn "Palmblietter" een breed artikel aan "Kohlbrugge en zijn school" (In het Duits staat er: "Der Doctor Kohlbrugge, und seine Schule") heeft gewijd, welk stuk

later (in 1859) aan Dr. F.W. Krug, hulpprediker te Elberfeld, tot een historische wegwijzer (tot op 1845) heeft gediend voor zijn lezingen over gelijkloidend thema. Deze lezingen zijn opgenomen in diens boek: "Kritische Geschichte der protestantisch-religiosen Schwärmerie, Sektirerei und der gesammten un und widerkirchlichen Neuerung im Grossherzogthum Berg, besonders im Wupperthale". (Vorlesung 19-21.) Verkort vindt men dit stuk in het "Repertorium voor Buitenlandse Theologie" (uitgegeven door I.P. de Keijser. Jaargang 1852 blz. 76 vv.) waar de lezer mede ongelooflijk vuile oordeelvellingen van de "Vertaler" vinden kan. Hetgeen echter Krug toen als waarheid meende te moeten verkondigen, heeft hij in 1856 in "Zur Steuer der Wahrheit" herroepen; dit stuk werd in 1857 in het Nederduits uitgegeven onder de titel: "Hulde aan de waarheid. Herroeping van vroegere onjuiste oordeelvellingen omtrent de Weleerw. Heer Dr. Kohlbrugge en zijn leer, door Dr. F.W. Krug (Amsterdam, bij Spin en Zoon 1857) "Belangrijk zowel door vele geschiedkundige bijzonderheden, als door de beschrijving van Dr. K. in zijn werken en in zijn wandel, dienstbaar om ook hier te lande veler vooroordelen weg te nemen en Gods leidingen te doen erkennen". In eerstgenoemde werken hebben Ën Krummacher Ën Krug Dr. Kohlbrugge aangegrepen zowel wegens zijn leer (op onderscheidene punten) als ook wegens zijn kerkrechtelijk standpunt, bepaaldelijk de verhouding van hem en van de te Elberfeld gestichte Nederlandsch Gereformeerde Gemeente (Constitutionsakte 1847) tot de Duitse Evangelische Lands kerk (Gereformeerde en Lutherse Kerken in ËËn kerkverband) bij wie de Agenda d.i. een uit Roomse en Lutherse Formulieren samengestelde liturgie van regeringswege was ingevoerd of opgedrongen, en waarvan de belijders der Gereformeerde leer en kerkinrichting niets wilden weten. Meer hierover wellicht later. A. L.